

การพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยการเรียนร้องเพลงบอก
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรงกลาง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

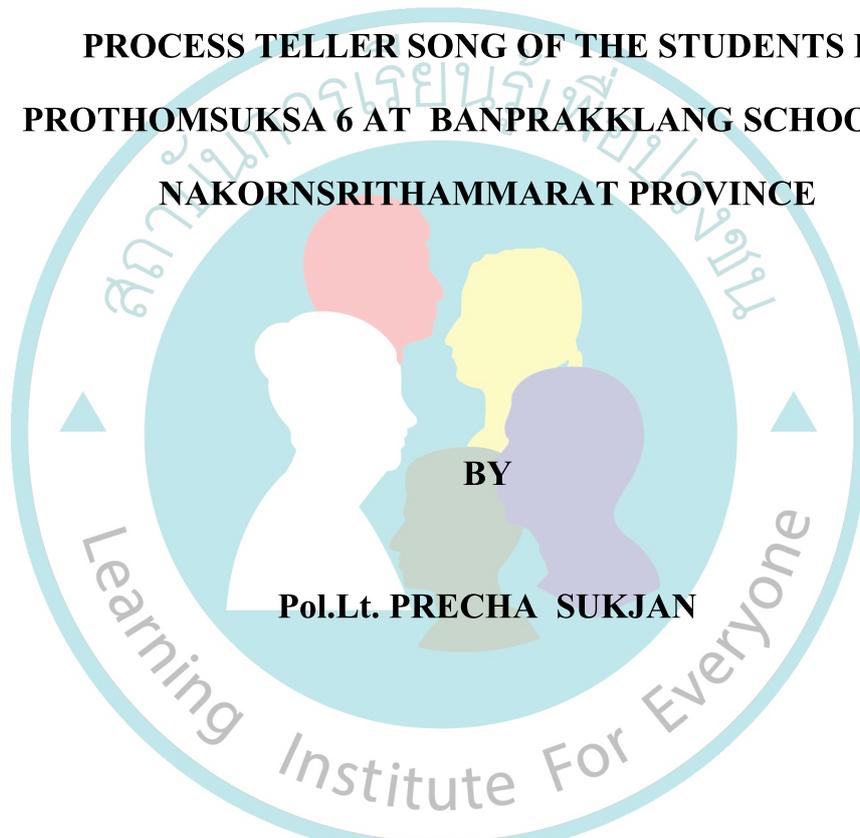
การพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยการเรียนร้องเพลงบอก
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรงกลาง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
ปีการศึกษา 2561

**DEVELOPMENT OF CONSCIOUS MIND IN FOREST WITH
PROCESS TELLER SONG OF THE STUDENTS IN
PROTHOMSUKSA 6 AT BANPRAKHLANG SCHOOL AT
NAKORNSRITHAMMARAT PROVINCE**

BY

Pol.Lt. PRECHA SUKJAN

**THE THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
IN THE PROGRAM OF
INTEGRATED LOCAL DEVELOPMENT
FACULTY OF GRADUATE STUDY
LEARNING INSTITUTE FOR EVERYONE (LIFE)**

2018

วิทยานิพนธ์เรื่อง (Title)	การพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยการเรียนร้องเพลง บอกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้าน แพรกกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ผู้วิจัย	ปรีชา สุขจันทร์
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ดร.ไมตรี อินทรีย์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	พ.ต.ต.หญิง ดร.จิรสุดา ปลายยอด

คณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ จรจจา สุวรรณทัต ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.จรจจา สุวรรณทัต)

ลงชื่อ ศรีปริญา ฐปกระจ่าง กรรมการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
(ดร.ศรีปริญา ฐปกระจ่าง)

ลงชื่อ ไมตรี อินทรีย์ กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)
(ดร.ไมตรี อินทรีย์)

ลงชื่อ พ.ต.ต.หญิง ดร.จิรสุดา ปลายยอด กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)
(พ.ต.ต.หญิง ดร.จิรสุดา ปลายยอด)

ลงชื่อ เสรี พงศ์พิศ กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา)
(รองศาสตราจารย์ ดร.เสรี พงศ์พิศ)

ลงชื่อ สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์ กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา)
(ดร.สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์)

ลงชื่อ อัญมณี ชุมณี เลขานุการ
(อาจารย์อัญมณี ชุมณี)

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง	การพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยการเรียนร้องเพลงบอกลูกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ชื่อผู้เขียน	ปรีชา สุขจันทร์
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
ปีการศึกษา	2561
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ดร.ไมตรี อินทรีย์ยะ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	พ.ต.ต.หญิง ดร.จิรสุดา ปลายยอด

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง 2) เพื่อพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ ด้วยการเรียนร้องเพลงบอกลูกเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย มีดังนี้ ก่อนการเรียนร้องเพลงบอกลูก นักเรียนเข้าใจว่าการอนุรักษ์ป่าไม้เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่และภาคราชการ นักเรียนไม่เข้าใจความสำคัญของป่าไม้และระบบความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่นกับการอนุรักษ์ป่า การเรียนร้องเพลงบอกลูกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้และระบบเศรษฐกิจพอเพียง ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ โดยพบว่าหลังจากเรียนร้องเพลงบอกลูก 1) นักเรียนมีความคิด มีเหตุผลจากการรับรู้ถึงความสำคัญของป่าไม้ คำนึงถึงภาวะโลกร้อน 2) นักเรียนมีความรู้สึกรัก ห่วงแหนป่าไม้ รู้สึกภูมิใจในชีวิตที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความรู้สึกรับผิดชอบ กล้าเป็นผู้นำในการนำเสนอข้อมูลเชิงอนุรักษ์ 3) การปฏิบัติในระดับครอบครัว ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก เลิกใช้สารเคมี ระดับชุมชน ปฏิบัติโครงการปลูกป่าชุมชน ร่วมกันรณรงค์และส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าไม้ ในระดับสังคม เป็นสมาชิกยูวเกษตร

ข้อเสนอแนะ 1) โรงเรียนควรส่งเสริมกิจกรรมด้านอนุรักษ์ป่าและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับชั้นเรียน 2) ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมด้านจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าของนักเรียนทั้งโรงเรียนซึ่งเป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่

คำสำคัญ: การพัฒนา, จิตสำนึก, ป่าไม้

Abstract

Thesis Title	Development of Consctous Mind in Forest With Process Teller Song of the Students in Prothomsuksa 6 at Banprakklang School at Nakornsrihammarat Province
Researcher	Precha Sukjan
Degree	Master of Arts
In the Program of	Integrated Local Development
Year	2018
Principal Thesis Advisor	Dr. Mitree Intreia
Associate Thesis Advisor	Col. Capt. Dr. Jirasuda Plaiyod

The objectives of this research were to 1) study consciousness on forest conservation of Prathomsuksa 6 students, Ban Phaek Klang School, 2) develop consciousness on forest conservation by learning singing the songs. This research was qualitative research and information were collected using questionnaire of 30 samples. Furthermore, the data were investigated using content analysis.

The results of the research presented that before learning singing the songs, students thought that forest conservation was adults and government function. Students did not understand the important of forest and relationship between knowledge, local cultures, and forest conservation. Learning singing the songs of forest resources and sufficiency economy supported students to develop consciousness on forest conservation. After learning to singing the songs found that 1) students accepted the important of forest which it made students had thinking and reason. Moreover, they considered about the Global Warming. 2) Students felt love and prevention forests. In addition, they felt proud of fertile life, confident, and brave to leader for presentations the conservation information. 3) Performance in the family, they were to plant everything that eats, eat everything that plants, and stop using chemicals. Action in the community, they were community reforestation projects, campaigns and promotions on forest conservation. Also, performance in the social, it was Agribusiness members.

The suggestions of this research were 1) the schools should promote the forest conservation activity and sufficiency economy concept in every class, and 2) should have more researches about consciousness on forest conservation of all students in the school which they are the large group.

Key words: Development, Consctous Mind, Forest

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยไปด้วยดีเกิดจากความกรุณา และความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ดร.ไมตรี อินเดรียะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ พ.ต.ต.หญิง ดร.จิรสุดา ปลายยอด อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่เสียสละเวลาอันมีค่าของท่าน ให้คำปรึกษาชี้แนะแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งจนเกิดผลสำเร็จในครั้งนี้ และได้รับความรู้ในการวิจัยอย่างแท้จริงจากท่านอาจารย์

ขอกราบขอบพระคุณนายสุนันท์ สมหมาย ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านแพรกกลาง ซึ่งเป็นผู้ประสานงานเกี่ยวกับคณะครู นักเรียน โรงเรียนบ้านแพรกกลางทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการวิจัยและให้ข้อมูลเชิงลึกในการวิจัยซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในครั้งนี้รู้สึกซาบซึ้งในพระคุณอย่างสูงตลอดระยะเวลาการศึกษา ผู้วิจัยได้รับกำลังใจจากครอบครัวด้านกำลังความคิด และคอยให้กำลังใจทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจทุ่มเทอย่างเต็มความสามารถจนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ ในโอกาสนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนทุกท่านที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้วิทยาการต่าง ๆ สร้างประสบการณ์ที่ทรงคุณค่าแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษาในสถาบันอันทรงเกียรติ ที่ผู้วิจัยภาคภูมิใจแห่งนี้จนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ปรีชา สุขจันทร์

Learning Institute For Everyone

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	3
คำถามสำคัญในการวิจัย.....	4
คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้.....	5
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึก.....	9
ประวัติความเป็นมาของเพลงบอกเมืองนครศรีธรรมราช	15
วิธีการฝึกร้องและอุปกรณ์การร้องเพลงบอก.....	25
กระบวนการสืบสานเพลงบอก.....	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย
	รูปแบบในการวิจัย 38
	ประชากรและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างและขนาดตัวอย่าง..... 38
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล..... 38
	สถานที่ในการวิจัย..... 40
	ระยะเวลาดำเนินการวิจัย..... 40
	ปฏิทินการปฏิบัติงาน..... 40
	การนำเสนอข้อมูล..... 40
4	ผลการวิจัย
	พื้นที่ศึกษา 41
	การพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยการเรียนร้องเพลงบอก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช..... 43
	สรุปการพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้..... 50
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
	สรุปผลการวิจัย 52
	อภิปรายผล 53
	ข้อเสนอแนะ..... 54
	บรรณานุกรม..... 57
	ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์ 60
	ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย..... 62
	ภาคผนวก ค ภาพประกอบการฝึกร้องเพลงบอกในห้อง..... 63
	ประวัติผู้วิจัย..... 66

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ปฏิทินการปฏิบัติงาน.....	40

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
	2.1 แผนผังบังคับกับกลอน.....	18
	2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย	37
1.	การฝึกร้องเพลงบอกในห้องเรียน.....	63
2.	การฝึกร้องเพลงบอกในห้องเรียน.....	63
3.	ต้นไม้ของหนู.....	64
4.	ต้นไม้ของเด็กหญิงกนกวรรณ ดิษฐาน.....	64
5.	ต้นไม้ของเด็กชายศุภกิตต์ หนูจันทร์.....	65
6.	ต้นไม้ที่คุณพ่อหนูปลูก.....	65

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์อื่น ๆ เพราะป่าไม้มีประโยชน์ทั้งการเป็นแหล่งวัตถุดิบของปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรคสำหรับมนุษย์ และยังมีประโยชน์ในการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น สัตว์ป่า ดิน น้ำ อากาศ แหล่งน้ำด้วย นอกจากนี้เมื่อขาดต้นไม้คอยดูดซับน้ำไว้ น้ำก็จะไหลบ่าท่วมบ้านเรือน และที่ลุ่มในฤดูน้ำหลากพอลมพัดถึงฤดูแล้งก็ไม่มีน้ำซึมใต้ดินไว้หล่อเลี้ยงต้นน้ำลำธารทำให้แม่น้ำมีน้ำน้อย ส่งผลกระทบต่อมาถึงระบบเศรษฐกิจและสังคม เช่น การขาดแคลนน้ำในการชลประทาน ทำให้ทำนาไม่ได้ผลขาดน้ำมาผลิตกระแสไฟฟ้า ป่าไม้มีประโยชน์มากมายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประโยชน์ทางตรง ได้แก่ การนำไม้มาสร้างอาคารบ้านเรือนและผลิตภัณฑ์ต่าง เฟอร์นิเจอร์ กระดาษ ไม้ขีดไฟ ฟืน ใช้เป็นอาหารจากส่วนต่าง ๆ ของพืชและผล ใช้เส้นใย ที่ได้จากเปลือกไม้และเถาวัลย์มาถักทอ เป็นเครื่องนุ่งห่ม เชือก ใช้ทำยารักษาโรค ประโยชน์ทางอ้อม ป่าไม้เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารเพราะต้นไม้จำนวนมากในป่าจะทำให้น้ำฝนที่ตกลงมาค่อย ๆ ซึมซับลงในดิน กลายเป็นน้ำใต้ดินซึ่งจะ ไหลซึมมาหล่อเลี้ยงให้แม่น้ำ ลำธารมีน้ำไหลอยู่ตลอดปี ป่าไม้ทำให้เกิดความชุ่มชื้นและควบคุมสภาวะอากาศ ใอน้ำซึ่งเกิดจากการหายใจของพืช ซึ่งเกิดขึ้นอยู่มากมายในป่าทำให้อากาศเหนือป่ามีความชื้นสูงเมื่ออุณหภูมิลดลงใอน้ำเหล่านั้นก็จะกลั่นตัวกลายเป็นเมฆแล้วกลายเป็นฝนตกลงมา ทำให้บริเวณที่มีพื้นที่ป่าไม้มีความชุ่มชื้นอยู่เสมอ ฝนตกต้องตามฤดูกาลและไม่เกิดความแห้งแล้ง ป่าไม้เป็นแหล่งพักผ่อนและศึกษาความรู้ บริเวณป่าไม้จะมีภูมิประเทศที่สวยงามจากธรรมชาติรวมทั้งสัตว์ป่าจึงเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจได้ดี นอกจากนี้ป่าไม้ยังเป็นที่รวมของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์จำนวนมาก จึงเป็นแหล่งให้มนุษย์ได้ศึกษาหาความรู้ ป่าไม้ช่วยบรรเทาความรุนแรงของลมพายุและป้องกันอุทกภัย โดยช่วยลดความเร็วของลมพายุที่พัดผ่านได้ ตามลักษณะของป่าไม้แต่ละชนิด จึงช่วยให้บ้านเมืองรอดพ้นจากวาทภัยได้ ซึ่งเป็นการป้องกันและควบคุมน้ำตามแม่น้ำไม่ให้สูงขึ้นมารวดเร็วล้นฝั่งกลายเป็นอุทกภัย ป่าไม้

ช่วยป้องกันการกัดเซาะและพัดพาหน้าดิน จากนั้นฝนและลมพายุโดยลดแรงปะทะลงการหลุดเลื่อนของดินจึงเกิดขึ้นน้อย และยังเป็นการช่วยให้แม่น้ำลำธารต่าง ๆ ไม่ตื้นเขินอีกด้วย นอกจากนี้ป่าไม้จะเป็นเสมือนเครื่องกีดขวางตามธรรมชาติ จึงนับว่ามีประโยชน์ในทางยุทธศาสตร์ด้วยเช่นกัน

ปัจจุบันจะสังเกตได้ว่า ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ เพื่อขยายพื้นที่ทำกิน การทำอุตสาหกรรม โรงเลื่อย โรงกระดาษ สร้างที่อยู่อาศัยหรือร้านค้า ทำให้ต้นไม้ถูกลอบตัด หรือแม้กระทั่งตัดต้นไม้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย การเพิ่มจำนวนประชากรของประเทศ ทำให้เกิดความต้องการใช้พื้นที่จากภาคเกษตรกรรมมากขึ้น ความจำเป็นต้องขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น พื้นที่ป่าไม้ในเขตภูเขาจึงเป็นเป้าหมายของการขยายพื้นที่เพื่อการเพาะปลูก การจัดสร้างสาธารณูปโภค อาทิ เขื่อนอ่างเก็บน้ำ เส้นทางคมนาคม การสร้างเขื่อนขวางลำน้ำจะทำให้พื้นที่เก็บน้ำหน้าเขื่อนที่อุดมสมบูรณ์ ป่าไม้ถูกตัดโค่น มาใช้ประโยชน์ ส่วนต้นไม้ขนาดเล็ก หรือที่ทำการย้ายออกมาไม่ทันจะถูกน้ำท่วมตาย และเหตุไฟไหม้ป่าในประเทศไทยมักเกิดขึ้นในฤดูร้อนเป็นประจำทุกปี เพราะในฤดูร้อนวัชพืชในป่าหรือการผลัดใบของต้นไม้ ใบไม้จะแห้งแล้งและติดไฟง่าย ความตระหนักรู้และความร่วมมือของประชาชนต่อการอนุรักษ์ยังมีน้อย ทำให้พื้นที่ป่าไม้ในประเทศลดปริมาณลง โดยเฉพาะที่เห็นได้ชัดเจนในชุมชน คือแต่ละครัวเรือนจะโค่นต้นไม้ใหญ่เพื่อขยายพื้นที่ทำกินหรือการปรับเปลี่ยนการทำเกษตรเป็นการเกษตรอุตสาหกรรม เกษตรเชิงเดี่ยว โดยไม่เห็นคุณค่าของต้นไม้ ป่าไม้ ว่าให้ประโยชน์ ให้คุณค่าสูงส่งอย่างไร

ตำบลคลองเตย เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอถ้ำพรรณรา จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ชุมชนและองค์กรเครือข่ายมีความพยายามสร้างตระหนักรู้และความร่วมมือในการอนุรักษ์ป่าไม้ มีโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ มีการประกวดต้นไม้ขนาดใหญ่ มีกิจกรรมปลูกป่าในวันสำคัญต่าง ๆ มีบุคลากรผู้ให้ความรู้ ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในหลายหน่วยงาน เข้ามาให้ความรู้สร้างความตระหนักรู้ ปลูกฝังให้ชุมชนอนุรักษ์ป่าไม้ และเพลงบอกสื่อพื้นบ้านภาคใต้ เป็นศิลปะพื้นบ้านซึ่งเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายมานานหลายชั่วอายุคนในท้องถิ่นภาคใต้ โดยเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นร้อยกรองประเภทหนึ่งที่มีความนิยมชมชอบ จนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สั่งสมสืบทอดกันมาจนปัจจุบัน นิยมเล่นกันแพร่หลายในวันสงกรานต์ เพื่อเป็นการป่าวประกาศให้ชาวบ้านได้รับรู้โดยทั่วกันว่าวันนี้เป็นวันขึ้นปีใหม่แล้ว หรือเป็นการบอกเรื่องราวต่าง ๆ เช่น บอกรานบุญกุศล งานบวช งานทอดกฐิน ทอดผ้าป่า แม้แต่งานพิธีมงคลสมรส ก็จะมีเพลงบอก ไปขับสอณูกู่บ่าวด้วย แต่ในปัจจุบันนี้จะเห็นเพลงบอกในงานเทศกาลสำคัญ เช่น เทศกาลเดือนสิบ ซึ่งเพลงบอกสามารถสอดแทรกความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ได้ ฉะนั้นการใช้กลอนเพลงบอกเป็นสื่อในการพัฒนาให้เยาวชนในชุมชนเกิดการหวงแหนป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติ ก็จะส่งผลการพัฒนาในด้านอื่นตามไปด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูเพลงบอกสี่พื้นบ้านภาคใต้จึงมีความสนใจ ศึกษาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนและเป็นอนาคตของประเทศ เพื่อพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยการเรียนร้องเพลงบอก โดยการศึกษานี้จะสามารถทำให้เยาวชนเกิดจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมของชุมชน และส่วนรวม อีกทั้งยังส่งเสริมการอนุรักษ์เพลงบอกสี่พื้นบ้าน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการละเล่นที่เป็นประ โยชน์ของท้องถิ่นอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง
2. เพื่อพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ ด้วยการเรียนร้องเพลงบอก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนบ้านแพรกกลาง อำเภอฉ่ำพรรณรา จังหวัด นครศรีธรรมราช

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาบริบทของโรงเรียนบ้านแพรกกลาง จิตสำนึกการอนุรักษ์ป่าไม้ และการพัฒนาการเรียนร้องเพลงบอก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง

กลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ประชากรเป็นนักเรียน โรงเรียนบ้านแพรกกลาง จังหวัด นครศรีธรรมราช โดยการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจงนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง อำเภอฉ่ำพรรณรา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 30 คน

คำถามสำคัญในการวิจัย

1. จิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง เป็นอย่างไร
2. การพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ ด้วยการเรียนร้องเพลงบอก มีขั้นตอนเป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้อย่างไรบ้าง

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

จิตสำนึก หมายถึง จิตสำนึกเป็นภาวะทางจิตที่มีความตระหนัก และตื่นตัว รับรู้สิ่งต่าง ๆ ตัดสินใจปฏิบัติสิ่งที่ตนต้องการด้วยสติปัญญา การเกิดจิตสำนึกนั้นไม่มีรูปแบบที่ตายตัว เพราะมีปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัยเข้าเกี่ยวข้องและต้องให้การสังเกตเข้ามาเกี่ยวข้องแล้วใช้ดุลยพินิจเข้ามาตัดสิน ซึ่งผู้ใดที่เกิดจิตสำนึกขึ้นมาแล้วนั้นจะเป็นผู้ที่อยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข เข้าใจปัญหาในสังคม มองโลกในแง่ดี มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างถูกต้อง

เพลงบอก หมายถึง สื่อพัฒนาจิตสำนึกรักต้นไม้ใหญ่ คือการแสดงชนิดหนึ่งของไทยเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของชาวยุคโบราณได้เป็นสื่อความเชื่อทางวัฒนธรรมทางจิตใจอย่างหนึ่งของชาวยุคโบราณซึ่งคู่กับชาวบ้านมานานตั้งแต่โบราณและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

การอนุรักษ์ป่าไม้ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรป่าไม้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ช่วยกันรักษาป่าไม้ไม่ให้ถูกทำลาย ช่วยกันปลูกทดแทน ช่วยกันประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของป่าไม้ ให้คนในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้
2. ได้แนวทางการอนุรักษ์ป่าไม้
3. ได้เรียนรู้การปรับใช้วัฒนธรรม ภูมิปัญญาในการปรับใช้พัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยการเรียนร้องเพลงบอกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรงกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความคิดเห็น และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึก
3. ประวัติความเป็นมาของเพลงบอกเมืองนครศรีธรรมราช
4. วิธีการฝึกร้องและอุปกรณ์การร้องเพลงบอก
5. กระบวนการสืบสานเพลงบอก
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญยิ่งในด้านคุณค่าวัสดุที่ได้จากป่าเพื่อใช้สอยและประโยชน์ทางอ้อมอื่น ๆ ซึ่งถ้าได้มีวิธีการจัดการดีให้ต้นไม้เจริญโตทดแทนต้นเดิมที่ถูกตัดลงหรือสูญหายไปด้วยแล้วก็จะอำนวยประโยชน์อยู่ได้ยั่งยืนตลอดไปป่ามีส่วนช่วยให้การรักษาทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ คือ รักษาและเสริมความอุดมสมบูรณ์ของผิวดินช่วยควบคุมการดูดซึมและเพิ่มปริมาณน้ำในดินเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและเป็นสถานที่ซึ่งประชาชนจะได้ใช้เป็นที่พักผ่อนความสำราญรื่นรมย์จากความสวยงามของสิ่งธรรมชาติสร้างสรรค์ขึ้นไว้

ความหมายของป่าไม้

วรรณ วณาลัย และคณะ (2554, หน้า 10) ให้ความหมายว่าป่าไม้นั้นนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นที่รวมของสิ่งมีชีวิตอันมีต้นไม้เป็นพืชสำคัญทางเศรษฐกิจและชีววิทยาสิ่งที่จะกำหนดลงไปว่าบริเวณใดเป็นที่ป่าไม้นั้นก็ต้องมีปริมาณต้นไม้ที่หนาแน่นเพียงพอและมีพื้นที่กว้างขวางพอที่จะมีอิทธิพลพอกับดินฟ้าอากาศในท้องถิ่นและทางนิเวศวิทยาแตกต่างจากพื้นที่ดินภายนอกโดยทั่วไป

พื้นที่เป็นป่าไม้อาจจะจัดเพื่อผลิตไม้หรือการรักษาต้นน้ำ ลำธารหรือเป็นที่พักผ่อนตามธรรมชาติก็ได้ สวัสดิ์ โนนสูง (2554, หน้า 73) ได้ให้ความหมายว่าป่าไม้ คือ บริเวณที่มีต้นไม้หลายชนิด ขนาดต่าง ๆ ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นและกว้างใหญ่พอที่จะมีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมในบริเวณนั้น เช่น ความเปลี่ยนแปลงของลม อากาศ ความอุดมสมบูรณ์ ของดิน และน้ำมีสัตว์ป่า และสิ่งมีชีวิตอื่นซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สำนักงานเลขาธิการ กรมป่าไม้ (2552, หน้า 1) ได้ให้ความหมายว่า ป่าไม้ตามแนวคิดของนักวิชาการป่าไม้ คือเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยร่วมกันของสิ่งมีชีวิตมีทั้งพืชและสัตว์ นานาชนิดรวมถึงจุลชีพทั้งมวลต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันส่วนใหญ่ประกอบด้วยต้นไม้อันขึ้นอยู่บนดินและมีรากยึดเหนี่ยวอยู่ที่ดินป่าไม้เป็นสิ่งทดแทนซึ่งปลูกขึ้นมาใหม่และสามารถเอื้ออำนวยให้แก่มนุษย์

ประเภทของป่าไม้

นิวัต เรืองพาณิชย์ (2551, หน้า 25) ได้กล่าวว่า ป่าไม้ของประเทศไทยนั้นแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ป่าไม้ผลัดใบ กับป่าไม้ไม่ผลัดใบ ดังนี้

1. ป่าประเภทที่ไม่ผลัดใบ (Evergreen) ป่าประเภทนี้มองดูเขียวชอุ่มตลอดปีเนื่องจากต้นไม้แทบทั้งหมดที่ขึ้นอยู่เป็นประเภทที่ไม่ผลัดใบ ป่าชนิดสำคัญซึ่งจัดอยู่ในประเภทนี้ ได้แก่

1.1 ป่าดงดิบ (Tropical Evergreen Forest or Rain Forest) ป่าดงดิบที่มีอยู่ทั่วไปในทุกภาคของประเทศแต่ที่มีมากที่สุดได้แก่ ภาคใต้และภาคตะวันออกในบริเวณนี้มีฝนตกมากและมีความชื้นมากในท้องที่ภาคอื่นป่าดงดิบมักกระจายอยู่บริเวณที่มีความชุ่มชื้นมาก ๆ เช่น ตามหุบเขาริมแม่น้ำลำธาร ห้วย แหล่งน้ำ และบนภูเขา ซึ่งสามารถแยกออกเป็นป่าดงดิบชนิดต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 ป่าดิบชื้น (Moist Evergreen Forest) เป็นป่ารกทึบมองดูเขียวชอุ่มตลอดปี มีพันธุ์ไม้หลายร้อยชนิดขึ้นเบียดเสียดกันอยู่มักจะพบกระจัดกระจายตั้งแต่ความสูง 600 เมตรจากระดับน้ำทะเลไม้ที่สำคัญก็คือ ไม้ตระกูลยางต่าง ๆ เช่น ยางนา ยางเสียน ส่วนไม้ชั้นรองคือ พวกไม้กอ เช่น กอน้ำ กอเดือย

1.1.2 ป่าดิบแล้ง (Dry Evergreen Forest) เป็นป่าที่อยู่ในพื้นที่ค่อนข้างราบมีความชุ่มชื้นน้อย เช่น ในแถบภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมักอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 300 - 600 เมตร ไม้ที่สำคัญได้แก่ มะคาโมง ยางนา พะยอม ตะเคียนแดง กระบากล็ก และตาเสือ

1.1.3 ป่าดิบเขา (Hill Evergreen Forest) ป่าชนิดนี้เกิดขึ้นในพื้นที่สูง ๆ หรือบนภูเขาตั้งแต่ 1,000-1,200 เมตร ขึ้นไปจากระดับน้ำทะเล ไม้ส่วนมากเป็นพวก Gymnosperm ได้แก่ พวกไม้ซุนและสนสามพันปี นอกจากนี้ยังมีไม้ตระกูลก้อขึ้นอยู่ พวกไม้ชั้นที่สองรองลงมาได้แก่ เป้ง สะเดาข้าง และขมิ้นต้น

1.2 ป่าสนเขา (Pine Forest) ป่าสนเขามักปรากฏอยู่ตามภูเขาสูงส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ซึ่งมีความสูงประมาณ 200-1800 เมตร ขึ้นไปจากระดับน้ำทะเลในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บางทีอาจปรากฏในพื้นที่สูง 200-300 เมตร จากระดับน้ำทะเลในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ป่าสนเขามีลักษณะเป็นป่าโปร่งชนิดพันธุ์ไม้ที่สำคัญของป่าชนิดนี้คือ สนสองใบ และสนสามใบ ส่วนไม้ชนิดอื่นที่ขึ้นอยู่ด้วยได้แก่พันธุ์ไม้ป่าดิบเขา เช่น กอชนิดต่าง ๆ หรือพันธุ์ไม้ป่าแดงบางชนิด คือ เต็ง รัง เหียง พลวง เป็นต้น

1.3 ป่าชายเลน (Mangrove Forest) บางทีเรียกว่า ป่าเลนน้ำเค็ม หรือป่าเลน มีต้นไม้ขึ้นหนาแน่นแต่ละชนิดมีรากค้ำยันและรากหายใจป่าชนิดนี้ปรากฏอยู่ที่ดินเลนริมทะเลหรือบริเวณปากน้ำแม่น้ำใหญ่ ๆ ซึ่งมีน้ำเค็มท่วมถึงในพื้นที่ภาคใต้มีอยู่ตามชายฝั่งทะเลทั้งสองด้าน ตามชายทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้มีอยู่ทุกจังหวัดแต่ที่มากที่สุดคือ บริเวณปากน้ำแวง อำเภอลำปาง จังหวัดจันทบุรี พันธุ์ไม้ที่ขึ้นอยู่ตามป่าชายเลน ส่วนมากเป็นพันธุ์ไม้ขนาดเล็กใช้ประโยชน์สำหรับการเผาถ่านและทำฟืน ไม้ชนิดที่สำคัญ คือ โกงกาง ประสัก ถั่วขาว ถั่วดำ ไปร่ง ตะบูน แสมทะเล ลำพู และลำแพน ฯลฯ ส่วนไม้พื้นล่างมักเป็นพวก ปรงทะเลเหงือกปลาหมอ ปอทะเล และเป้ง เป็นต้น

1.4 ป่าพรุหรือป่าบึงน้ำจืด (Swamp Forest) ป่าชนิดนี้มักปรากฏในบริเวณที่มีน้ำจืดท่วมมาก ๆ ดินระบายน้ำไม่ดีป่าพรุในภาคกลาง มีลักษณะโปร่งและมีต้นไม้ขึ้นอยู่ห่าง ๆ เช่น ครอบเทียน สนุ่น จิก โมกบ้าน หวายน้ำ หวายไปร่ง ระกำ อ้อ และแขม ในภาคใต้ป่าพรุมีขึ้นอยู่ตามบริเวณที่มีน้ำขังตลอดปีดินป่าพรุที่มีเนื้อที่มากที่สุดอยู่ในบริเวณจังหวัดนราธิวาสดินเป็นพีท ซึ่งเป็นซากพืชผุสลายทับถมกัน เป็นเวลานานป่าพรุแบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ ตามบริเวณซึ่งเป็นพรุ น้ำกร่อยใกล้ชายทะเลดินเสม็ดจะขึ้นอยู่หนาแน่นพื้นที่มีต้นกชนิดต่าง ๆ เรียก ป่าพรุเสม็ด หรือ ป่าเสม็ด อีกลักษณะเป็นป่าที่มีพันธุ์ไม้ต่าง ๆ มากชนิดขึ้นปะปนกันชนิดพันธุ์ไม้ที่สำคัญของป่าพรุได้แก่ อินทนิล น้ำหว่า จิก โสภน้ำ กระทุ่มน้ำกันเกรา โง้งจันกะทังหัน ไม้พื้นล่างประกอบด้วย หวาย ตะค้าทอง หมากแดง และหมากชนิดอื่น ๆ

1.5 ป่าชายหาด (Beach Forest) เป็นป่าโปร่งไม่ผลัดใบขึ้นอยู่ตามบริเวณหาดชายทะเล น้ำไม่ท่วมตามฝั่งดินและชายเขาริมทะเล ต้นไม้สำคัญที่ขึ้นอยู่ตามหาดชายทะเลต้องเป็นพืชทนเค็ม และมีลักษณะไม้เป็นพุ่มลักษณะต้นคดง ใบหนาแข็ง ได้แก่ สนทะเล หูกวาง โพธิ์ทะเล กระจิง ดินเป็ดทะเล หยน้ำ มักมีต้นเตยและหญ้าต่าง ๆ ขึ้นอยู่เป็นไม้พื้นล่างตามฝั่งดินและชายเขามักพบไม้ เกตุล้าบิด มะค่าเต้ กระบองเพชร เสม้า และไม้หนามชนิดต่าง ๆ เช่น ชิงชี หนามหัน กำจาย มะดัน ขอบ เป็นต้น ป่าประเภทที่ผลัดใบ (Deciduous)

2. ป่าประเภทที่ผลัดใบ (Deciduous) ต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ในป่าประเภทนี้เป็นจำพวกผลัดใบ แทบทั้งสิ้นในฤดูฝนป่าประเภทนี้จะมองดูเขียวชอุ่มพอถึงฤดูแล้งต้นไม้ส่วนใหญ่จะพากันผลัดใบ ทำให้ป่ามองดูโปร่งขึ้นและมักจะเกิดไฟป่าเผาไหม้ใบไม้และต้นไม้เล็ก ๆ ป่าชนิดสำคัญซึ่งอยู่ในประเภทนี้ ได้แก่

2.1. ป่าเบญจพรรณ (Mixed Deciduous Forest) ป่าผลัดใบผสม หรือป่าเบญจพรรณมีลักษณะเป็นป่าโปร่งและยังมีไม้ไฟชนิดต่าง ๆ ขึ้นอยู่กระจัดกระจายทั่วไปพื้นที่ดินมักเป็นดินร่วนปนทราย ป่าเบญจพรรณในภาคเหนือมักจะมีไม้สักขึ้นปะปนอยู่ทั่วไปครอบคลุมลงมาถึงจังหวัดกาญจนบุรี ในภาคกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก มีป่าเบญจพรรณน้อยมาก และกระจัดกระจาย พันธุ์ไม้ชนิดสำคัญได้แก่ สัก ประดู่แดง มะค่าโมง ตะแบก เสลา อ้อยช้าง ส้าน ยม หอม ยมหิน มะเกลือ สมพง เก็ดดำ เก็ดแดง ฯลฯ นอกจากนี้มีไม้ไฟที่สำคัญ เช่น ไม้ป่า ไม้บง ไม้ซาง ไม้รวก ไม้ไผ่ เป็นต้น

2.2. ป่าเต็งรัง (Deciduous Dipterocarp Forest) หรือที่เรียกกันว่าป่าแดง ป่าแพะ ป่าโคก ลักษณะทั่วไปเป็นป่าโปร่ง ตามพื้นป่ามักจะมีโจด ต้นแปรง และหญ้าเพ็ก พื้นที่แห้งแล้งดินร่วนปนทราย หรือกรวด ลูกรัง พบอยู่ทั่วไปในที่ราบและที่ภูเขา ในภาคเหนือส่วนมากขึ้นอยู่บนเขาที่มีดินดินและแห้งแล้งมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีป่าแดงหรือป่าเต็งรังนี้มากที่สุด ตามเนินเขาหรือที่ราบดินทรายชนิดพันธุ์ไม้ที่สำคัญในป่าแดง หรือป่าเต็งรัง ได้แก่ เต็ง รัง เหียง พลวง กราด พะยอม ตั้ว เต้า มะค่าแต ประดู่แดง สมอไทย ตะแบก เลือดแสลงใจ รกฟ้า ฯลฯ ส่วนไม้พื้นล่างที่พบมาก ได้แก่ มะพร้าวเต่า ปุ่มเป้ง หญ้าเพ็ก โจด ประดู่และหญ้าชนิดอื่น ๆ

2.3. ป่าหญ้า (Savannas Forest) ป่าหญ้าที่อยู่ทุกภาคบริเวณป่าที่ถูกรบกวนทำลาย บริเวณพื้นที่ขาดความสมบูรณ์และถูกทอดทิ้ง หญ้าชนิดต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นทดแทนและพองถึงหน้าแล้งก็เกิดไฟไหม้ทำให้ต้นไม้บริเวณข้างเคียงล้มตายพื้นที่ป่าหญ้าจึงขยายมากขึ้นทุกปีพืชที่พบมากที่สุดในพื้นที่ป่าหญ้าก็คือ หญ้าคา หญ้าขนตาช้าง หญ้าโงม่ง หญ้าเพ็กและปุ่มเป้ง บริเวณที่พอมจะมีความขึ้นอยู่บ้าง และการระบายน้ำได้ดีก็มักจะพบพงและแขมขึ้นอยู่และอาจพบต้นไม้ทนไฟขึ้นอยู่ เช่น ตั้วเต่า รกฟ้าตานเหลือง ตั้วและเต้า

อภิชาติ พันธเสน (2554, หน้า 51) กล่าวว่า การแบ่งประเภทของป่านั้นเราอาจแบ่งป่าออกเป็นประเภทต่าง ๆ 3 ประเภทได้แก่ ป่าประเภทที่ไม่ผลัดใบ (Evergreen) ป่าประเภทที่ผลัดใบ (Deciduous) และ ป่าทุ่งหญ้า (Savannas)

กล่าวโดยสรุปการอนุรักษ์ป่าไม้ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรป่าไม้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ช่วยกันรักษาป่าไม้ไม่ให้ถูกทำลาย ช่วยกันปลูกทดแทน ช่วยกันประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของป่าไม้ ให้คนในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึก

ความหมายของจิตสำนึก

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2529, หน้า 18) ได้ให้ความหมายของจิตสำนึกไว้ว่า จิตสำนึกคือผลที่ได้จากการประเมินค่า การเห็นความสำคัญซึ่งเป็นสิ่งที่ได้มาจากความสนใจ (interest) ความเห็น (opinion) ค่านิยม (values) ความเชื่อ (Beliefs) และทัศนคติ (attitude) ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้อยู่ระดับความรู้เป็นสำคัญ ความสำนึกที่มีความหมายใกล้เคียงกับความเชื่อ (Beliefs) ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดจากการรวบรวมและสัมพันธ์กันของประสบการณ์ต่าง ๆ ที่คนมีอยู่นั้นก็จะอยู่เพียงในความทรงจำ ไม่มีส่วนใดมีความสำคัญเด่นชัดขึ้นมา แต่หากว่าประเมินค่าแล้วตระหนักถึงความสำคัญที่มีต่อตนเองนั้นแสดงว่าเกิดจิตสำนึกสิ่งนั้นแล้ว

ธรรมรัตน์ วงษ์ประเสริฐ (2539, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของจิตสำนึกไว้ว่าจิตสำนึกคือสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์รวมกันขึ้น และมีความสัมพันธ์ต่อประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น และทำการประเมินค่านิยมนั้นออกมาเป็นสำนึกดังนั้น ความสำนึกจึงเป็นพฤติกรรมภายในอย่างหนึ่งของมนุษย์ ที่แสดงออกถึงภาวะจิตใจที่เกี่ยวกับ ความรู้สึก ความคิดและความปรารถนาต่าง ๆ ในลักษณะที่ตื่นตัวต่อบุคคล ต่อหลักการ หรือต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเกิดจากการรับรู้

ชัชชัย ศิลปะสุนทร (2540, หน้า 32) ได้ให้ความหมายของจิตสำนึกไว้ว่า จิตสำนึก คือภาวะจิตใจของบุคคลมีเกิดจากความสำนึกรับผิดชอบต่อสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เห็นความสำคัญ วัตถุประสงค์จากการรับรู้และเข้าใจต่อสถานการณ์ ความรู้สึกรับผิดชอบการแสดงความคิดเห็นที่จะเข้าร่วม

ชัยภรณ์ วงศ์กนิษฐ (2543, หน้า 13) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปของจิตวิทยาและสังคมศาสตร์ว่าจิตสำนึก (Consciousness) มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเรื่องของพฤติกรรม และเป็นการยากที่จะหาคำมาอธิบายอย่างแน่นอนได้ว่า จิตสำนึกคืออะไร จริงอยู่ความสำนึกแม้ไม่มีตัวตน แต่ผู้รู้ในเรื่องนี้ให้ความสำคัญว่า จิตสำนึกเป็นคุณสมบัติที่เกิดมาพร้อมกับ

ความเป็นมนุษย์แต่สามารถล่อมเกล่าได้ด้วยกระบวนการปลูกฝังทางวัฒนธรรม หรือผ่านกระบวนการเรียนรู้ หรืออาจจะจำแนกออกไปได้เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ของนักวิชาการที่ให้ความสนใจในเรื่องนั้นตั้งนั้นแล้วจึงมีผู้ให้ความหมายของจิตสำนึกไว้ดังนี้

ลักขณา วีรชนาภรณ์ (2545, หน้า 27) ได้ให้ความหมายของจิตสำนึกไว้ว่า จิตสำนึกเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้จากการที่บุคคลเข้าไปอาศัยอยู่เป็นระบบที่ให้การอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับค่านิยมทัศนคติและพฤติกรรมของแต่ละบุคคล

สรุปได้ว่า จิตสำนึกนั้นเป็นการแสดงออกถึงสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ความปรารถนาต่างๆ ซึ่งเกิดจากกระบวนการเรียนรู้และจากประสบการณ์ รวมทั้งมีการประเมินค่าและตระหนักถึงความสำคัญที่ตนมีต่อสิ่งนั้น ๆ

การสร้างจิตสำนึก

จิตสำนึกของคนเรามีใช้จะมาสอนกันได้ง่าย ๆ เมื่อโตเกินกว่าจะแก้ไข หากแต่ต้องปลูกฝังกันมาตั้งแต่ในวัย ซึ่งในวัยเด็กจะเป็นวัยที่พร้อมที่จะรับสิ่งดี ๆ เข้าสู่จิตสำนึกของเขา เด็กจะเกิดจิตสำนึกที่ดีได้ก็ต้องมีตัวอย่างที่ดีให้ดูด้วย ในทางทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ (Developmental Psychology) การที่จะปลูกฝังให้มีจิตสำนึกได้นั้นจะต้องหัดควบคุมความต้องการหรือแรงผลักดัน (Impulse) ในตัวเองให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมและแสดงออกอย่างเหมาะสม มิใช่จะต้องตอบสนองความต้องการของตนเองทุกครั้งอย่างทันทีทันใด หรือในวิธีที่ต้องการเสมอไป ในการปลูกฝังจิตสำนึกนั้นจะต้องรอหรือประวิงความต้องการของตนเองและแสดงออกในเวลา บุคคลที่ไม่มีจิตสำนึกจะไม่สามารถพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดที่ตนมี ชีวิตจะไม่เป็นระเบียบและเกิดปัญหาให้กับตนเอง ครอบครัว ที่ทำงาน สังคมและประเทศชาติ ในทางตรงกันข้ามหากบุคคลใดที่มีจิตสำนึกที่ดีจะเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยดำรงตนอยู่ในสู่ศักยภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

การสร้างจิตสำนึกนั้นจะต้องเริ่มจากปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมตั้งแต่ในวัยเด็ก เพราะในช่วงวัยเด็กนั้นเป็นวัยที่นิสัยและบุคลิกภาพกำลังอยู่ในระยะต้นก่อตัว ความคิด อารมณ์และการกระทำในรูปแบบต่าง ๆ ยังไม่ชัดเจนหรือฝังแน่นเข้าไปในตัวเด็ก อีกทั้งในวันเด็กนี้ยังสามารถดึงเอาสิ่งที่ไม่ดีออกจากตัวเด็กได้ง่ายอีกด้วยและบรรจุสิ่งที่ดี ๆ ไว้แทน หากพ้นอายุ 18 ปีไปแล้วบุคลิกภาพก็จะอยู่ตัว เป็นรูปแบบที่ฝังลึกจนยากที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

พฤติกรรมที่ขาดจิตสำนึกที่ดีที่เห็นกันอยู่ในวัยรุ่น เช่น มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรไม่เคารพผู้ใหญ่ ไม่มีความอดทน ดุด่าเสพตีด สิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากการที่ในวัยเด็กไม่มีการปลูกฝังจิตสำนึกในสิ่งที่ดี ๆ

สรุปได้ว่า ในเรื่องของการสร้างจิตสำนึกนั้นไม่ใช่จะมาสอนกันได้ง่ายๆ เมื่อโตเกินกว่าจะแก้ไข หากแต่ต้องปลูกฝังกันมาตั้งแต่ในวัยเด็กเพราะเป็นเรื่องที่ต้องใช้การฝึกหัด ซึ่งในวัยเด็กจะเป็นวัยที่พร้อมจะรับสิ่งดี ๆ เข้าสู่จิตสำนึกของเขา การที่จะปลูกฝังให้มีจิตสำนึกได้นั้นจะต้องหัดควบคุมความต้องการให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมและมีความพอดี บุคคลที่ไม่มีจิตสำนึกจะไม่สามารถพัฒนาให้มีชีวิตที่เป็นระเบียบและเกิดปัญหากับตนเอง ซึ่งผิดจากบุคคลที่มีจิตสำนึกที่จะเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยดำรงตนอยู่ในระเบียบกฎเกณฑ์ที่เหมาะสม อดทนต่อความยากลำบากควบคุมตนเองได้ดีสามารถที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

การเกิดจิตสำนึก

ในการเกิดจิตสำนึกขึ้นมาได้นั้น ไม่ใช่ว่าจะเกิดขึ้นมาได้ง่าย ๆ เพราะมีปัจจัยหลายๆปัจจัยเข้าเกี่ยวข้อง เช่น อายุ สติปัญญา สิ่งแวดล้อม พื้นฐานทางอารมณ์ เป็นต้น อีกทั้งยังจะต้องใช้เวลาในการบ่มเพาะนิสัยมาเป็นเวลานาน ซึ่งโดยส่วนมากแล้วจะเน้นไปที่เด็กโต ซึ่งเด็กโตนั้นจะรับเหตุผลได้มากกว่าเด็กเล็ก

พัชรี สวนแก้ว (2540, หน้า 57-58) การเกิดจิตสำนึกนั้นรูปแบบจะเป็นการอธิบายได้ยาก เพราะการเกิดจิตสำนึกนั้นไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ส่วนมากจะต้องใช้การสังเกตแล้ววิเคราะห์ดูว่าอย่างนี้ใช้การเกิดจิตสำนึกหรือยัง เช่น เด็กทิ้งขยะลงในถังขยะแต่ไม่เก็บขยะที่อยู่ใกล้กับถังขยะพฤติกรรมอย่างนี้เรียกว่า เด็กมีจิตสำนึกหรือไม่ เป็นต้น เพราะการเกิดจิตสำนึกหรือความรับผิดชอบนั้นจะต้องไม่มีสิ่งใดใครมาบังคับ แต่อาจจะใช้แรงจูงใจเข้ามาเป็นตัวส่งเสริมให้มีการเกิดจิตสำนึก ซึ่งผู้ใดที่เกิดจิตสำนึกขึ้นมาแล้วนั้นจะเป็นผู้ที่อยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข เข้าใจปัญหาในสังคม มองโลกในแง่ดี มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างถูกต้อง

จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกความหมายของจิตสำนึกมีนักวิชาการให้ความหมายของจิตสำนึกไว้แตกต่างกัน ฟาร์ธิง (Farthing, 1992 อ้างถึงใน ชัยณัฐพงศ์ เทียนชัยทัศน, 2548, หน้า 19-20) ได้ให้ความหมายของจิตสำนึกไว้ 3 ด้าน คือจิตสำนึก คือ 1. ความตระหนักรู้ (Consciousness as Awareness) เป็นภาวะของความรู้สึกล้วนตัวที่ตระหนักรู้ตลอดเวลา ทั้งภายในตัวเองและภายนอก ซึ่งจะเชื่อมโยงไปถึงการรับรู้ความคิดความรู้สึกและการแสดงออก นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ส่วนตัวจิตสำนึก คือ 2. การตื่นตัว (Consciousness as Wakefulness) เป็นภาวะของความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับความรู้ตัวตลอดเวลา มีการรับรู้ว่าจะขณะนี้ตนเองกำลังทำอะไร อยู่ในสิ่งแวดล้อมอย่างไร มีความตื่นตัวในการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมจิตสำนึกคือ 3. การควบคุมตนเอง (Consciousness as Executive Control System) เป็นภาวะของการตัดสินใจและการปฏิบัติ

ด้วยความสมัครใจ ซึ่งอาจได้กล่าวไว้ว่า จิตสำนึกคือ ผู้ตัดสินใจที่จะเลือกเป้าหมายและวิธีการปฏิบัติสู่เป้าหมายให้กับบุคคลนั้น ๆ

ฉัญญา ทับทอง (2541 อ้างถึงใน ชัชฌพงษ์ เทียนชัยทัศน, 2548, หน้า 20) ได้ให้ความหมายของจิตสำนึกไว้ว่า เป็นคุณลักษณะทางจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์รวมกันขึ้นและมีความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น และประเมินค่าสิ่งนั้นออกมาเป็นความรู้สึก ดังนั้นความสำนึกจึงเป็นภาวะทางจิตที่เกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกต่าง ๆ ในลักษณะที่ตื่นตัวต่อบุคคลต่อหลักการหรือต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันเกิดจากการรับรู้

เกสรฯ สุขสว่าง (2535 อ้างถึงใน ชัชฌพงษ์ เทียนชัยทัศน, 2548, หน้า 20) ได้สรุปความหมายของจิตสำนึกไปในแนวทางการปฏิบัติว่า เป็นการรับรู้ มีความระมัดระวัง กระทำในสิ่งที่ตนต้องการด้วยสติสัมปชัญญะ และปฏิบัติงานให้อยู่ในกฎระเบียบ สามารถอธิบายในสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำจากความหมายของจิตสำนึกดังกล่าว

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ (2546, หน้า 118) ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะที่จิตตื่นและรู้ตัว สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือรูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสได้ด้วยกาย

บุญหยด พันเพ็ง (2540, หน้า 42-59) ได้ให้แนวคิดของจิตสำนึก ว่าเป็นความรู้ สำนึกตัวของมนุษย์เราที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เป็นปกติ จำเป็นต้องอาศัยความรู้สำนึกตัวหรือที่เรียกว่า Consciousness เป็นเครื่องที่จะบังคับทำงานได้ถูกต้อง ถ้าขาดความรู้สำนึกตัว ร่างกายจะไม่สามารถทำกิจกรรมการงานไปด้วยดีสมความมุ่งหมาย ความรู้สำนึกตัวเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน ไม่มีน้ำหนัก แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์หรือสัตว์ก็ตามจะต้องมีอยู่เสมอ จะขาดเสียมิได้ ถ้าขาดความรู้สำนึกตัวมันสมองอาจจะบังคับให้ร่างกายทำงานได้โดยตรง แต่งานที่ทำได้นั้นจะเหมือนกับการที่คนถูกสะกดจิตทำหรือเครื่องจักร คือทำเท่าที่ให้ทำ ไม่สามารถนำความคิดต่าง ๆ ดัดแปลงการงานที่ทำหรือสิ่งอื่นให้ดีกว่าเดิมได้ การที่มนุษย์เราสามารถทำงานได้ดีกว่าเครื่องจักร และไม่เหมือนกับเครื่องจักรนั้นก็เพราะเรามีความรู้สำนึกตัวอยู่เสมอ ความรู้สำนึกตัวนี้มีอยู่ในเครื่องจักร และไม่เหมือนกับเครื่องจักรนั้น ก็เพราะเรามีความรู้สำนึกตัวอยู่เสมอ ความรู้สำนึกตัวนี้มีอยู่ในตัวเราเสมอ ตราบใดที่เรายังตื่นอยู่ความรู้สำนึกตัวสามารถแยกออกเป็น 3 ประการ คือ

1. Cognition of Knowing ความรู้และสัญญา ความรู้ที่หมายความถึงความรู้ที่รู้ว่าตัวตนยังตื่นอยู่ ยังรู้สำนึกตัวตน
2. Affection or Doing การกระเทือนใจ
3. Cognitive or Doing การกระทำหรือเจตนา

ตามปกติเราถือว่าจิตสำนึกเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนเป็นนามธรรม แต่สามารถแสดงกิริยาอาการได้โดยอาศัยความรู้สำนึกตัว ลักษณะจิตทั้ง 3 ประการนี้ จะต้องเกี่ยวข้องอยู่เสมอ จะขาดอย่างหนึ่งอย่างใดมิได้

องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดจิตสำนึก

แครทโวล และคณะ Krathwohl et al. (1964, p. 486-490) กล่าวถึงการรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างเจตคติ อันเป็นคุณลักษณะทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก ของจิตสำนึกหรือความตระหนัก ตามลำดับขั้นตอนซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การรับ (Receiving) เป็นการรับรู้ต่อสิ่งเร้า เป็นสภาพจิตใจขั้นแรกโดยมีส่วนประกอบย่อยเกิดต่อเนื่องกัน มีสามย่อย คือ

1.1 ความตระหนัก เป็นการรับรู้ธรรมดาไม่แสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเป็นการที่ลูกคิดขึ้นได้เป็นความรู้สึกที่เกิดในสภาวะจิตใจ แต่ไม่แสดงว่าคนนั้นจำได้

1.2 ความยินดีหรือเต็มใจที่จะรับในขั้น บุคคลนั้นเกิดความพึงพอใจจะรับสิ่งที่มากระตุ้นความรู้สึกไว้ เช่น การให้ความสนใจขณะที่ผู้อื่นกำลังพูด

1.3 การเลือกรับ หรือการเลือกให้ความสนใจ เป็นความพอใจหรือรับรู้ในลักษณะที่มีการประเมินสภาวะจะมีแนวโน้มที่จะไม่ให้ความสนใจสิ่งเร้า หรือสถานการณ์ที่เขาไม่ชอบ

2. การตอบทางจิตใจ เมื่อมีสิ่งเร้าเกิดขึ้นบุคคลนั้นจะเลือกรับหรือสนใจเฉพาะสิ่งที่เขาพอใจ ขณะเดียวกันสอง (Responding) เป็นขั้นเกิดความสนใจต่อสถานการณ์ที่มากระตุ้นรู้สึกผูกมัดที่มีปฏิกิริยาตอบสนองบางอย่าง โดยมีส่วนประกอบย่อยสามส่วนคือ

2.1 การยินยอมในการตอบสนอง หมายถึง การยินยอม หรือการปฏิบัติตาม เช่น การเชื่อฟังเกณฑ์การเล่นต่าง ๆ

2.2 ความเต็มใจที่จะตอบสนอง หมายถึง บุคคลเกิดความรู้สึกผูกมัดที่จะทำปฏิกิริยาบางอย่าง ด้วยความเต็มใจของตนเอง

2.3 ความพอใจในการตอบสนอง หมายถึง เมื่อได้ทำบางอย่างไปแล้ว บุคคลนั้นรู้สึกพอใจเช่น เกิดความพอใจที่ได้พูดคุยกับบุคคลอื่น

3. การให้ค่า (Valuing) เป็นขั้นตอนของการเกิดสำนึกในคุณค่า ชื่นชอบว่าสิ่งนั้นหรือสถานการณ์นั้นมีคุณค่าต่อตัวบุคคลนั้น ๆ มีพฤติกรรมย่อยสามประการ คือ

3.1 การยอมรับคุณค่า หมายถึง ยอมรับว่าสิ่งหรือสถานการณ์นั้น ๆ เป็นสิ่งมีคุณค่า การลงความเห็นจากความคิดที่ได้ประเมินแล้วว่าดี ไม่ดี

3.2 การนิยมชมชอบคุณค่า หมายถึง ความชอบในค่านิยมนั้น คิดว่าจะต้องทำตามคุณค่าที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ให้ได้

3.3 การผูกมัด หมายถึง การยึดถือในคุณค่านั้น โดยมีการพัฒนาตนเองและพยายามชักชวนคนอื่นให้ยอมรับและปฏิบัติเช่นกัน

4. การจัดระบบ (Oranization) เป็นขั้นตอนของการจัดระบบคุณค่า โดยการจัดระบบคุณค่า โดยการจัดลำดับคุณค่าของสิ่งเร้าเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป โดยที่สามารถสร้างความคิดรวบยอด วางระบบความสัมพันธ์ของคุณค่าต่าง ๆ ได้เป็นส่วนประกอบสองส่วนคือ

4.1 การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม หมายถึง บุคคลนั้นสามารถมองเห็นสิ่งที่เขาให้ค่าใหม่ นี้ มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับค่านิยมที่มีอยู่เดิม อาจจะออกมาในลักษณะนามธรรม หรือสัญลักษณ์ก็ได้

4.2 การจัดระบบค่านิยม หมายถึง ขั้นนี้บุคคลจะเอาค่านิยมที่เขาเมื่อมาจัดระบบหรือเรียงลำดับโดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของค่านิยมเหล่านั้น แสดงออกเป็นพฤติกรรม เช่น การวางแผนในเรื่องเวลาเรียนและเวลาพักผ่อน

5. การแสดงคุณลักษณะตามค่านิยมที่นับถือ (Characterization by a value complex) หมายถึง การแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับคุณค่า หรือการสร้างบุคลิกภาพ เป็นความคิดนอกเหนือไปจากสิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้ประเมิน ส่วนประกอบขั้นนี้คือ

5.1 การวางหลักทั่วไป ขั้นนี้แสดงให้เห็นถึงความพร้อมที่จะปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นแนวทางของการปฏิบัติบางอย่าง หลักทั่วไปนี้จะปรากฏฐานของบุคคล ในการที่จะแก้ไขหรือควบคุมปัญหาต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น ๆ

5.2 การแสดงลักษณะเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ การแสดงลักษณะนี้เป็นการแสดงที่ค่อนข้างถาวรสืบเนื่องมาจากค่านิยมที่บุคคลผู้นั้นยึดมั่นอยู่ ดังนั้น การเกิดจิตสำนึกหรือการตระหนัก จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องมีความรู้ มีการรับรู้ มีความเข้าใจในสิ่งนั้นว่าเป็นอะไร มีความสำคัญอย่างไร เพื่อที่จะตัดสินใจให้คุณค่าต่อสิ่งนั้นจนกระทั่งยอมรับและนำมาจัดระบบในตนเอง และสุดท้ายแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่ยืนยันต่อวิงที่ตนเองเห็น ว่ามีความสำคัญและยอมรับมาปฏิบัติในตนเอง

บัณฑิต จุลาสัย (2528, หน้า 15-18) ได้ศึกษาการสร้างจิตสำนึกให้มีความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนโดยระบุว่า การสร้างสำนึกที่ดีและถูกต้อง ต้องอาศัยการรับรู้ของแต่ละบุคคล เมื่อเกิดการรับรู้แล้วจะสร้างสำนึกภายหลัง ซึ่งการรับรู้ของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับอิทธิพลสามประการ คือ

1. ประสบการณ์ การรับรู้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน การรับรู้เรื่องราวใด ขึ้นอยู่กับความเกี่ยวข้องในเหตุการณ์นั้น ประสบการณ์ที่พบเห็นจะมีผลกระทบโดยตรง
2. ความใส่ใจและคุณค่าของเรื่องที่รับรู้ เป็นประเด็นสำคัญในการทำให้เกิดการรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ เพราะการใส่ใจและการให้คุณค่าจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
3. ลักษณะและรูปแบบการรับรู้เรื่องต่าง ๆ การรับรู้ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลที่รับรู้แล้ว ยังขึ้นกับสิ่งหรือเรื่องที่รับรู้ว่ามีลักษณะอย่างไร รวมถึงรูปแบบหรือวิธีการต่าง ๆ ในการรับรู้ การสร้างสำนึกที่ดี ต้องอาศัยการรับรู้บ่อยครั้ง ซึ่งต้องการระยะเวลาและรูปแบบที่เหมาะสมเมื่อประมวลความหมายทั้งในเชิงจิตวิทยา และเชิงสังคมศาสตร์ และแนวความคิดเกี่ยวข้อง จึงใช้คำว่าจิตสำนึก โดยหมายถึง สภาวะที่บุคคลมีความรู้ ความรู้สึกทางจิตใจ และพฤติกรรมที่สอดคล้องกับแนวความคิด โดยมองเห็นว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่เป็นสมาชิกอยู่ เห็นคุณค่าและศักยภาพของชุมชน และใส่ใจต่อปัญหา และลงมือกระทำต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อร่วมรับผิดชอบต่อชุมชน หรือสังคมนั้น ๆ

สรุปได้ว่า จิตสำนึกเป็นภาวะทางจิตที่มีความตระหนัก และตื่นตัว รับรู้สิ่งต่าง ๆ ตัดสินใจปฏิบัติสิ่งที่คุณต้องการด้วยสติปัญญา การเกิดจิตสำนึกนั้น ไม่มีรูปแบบที่ตายตัว เพราะมีปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัยเข้าเกี่ยวข้องและต้องใช้การสังเกตเข้ามาเกี่ยวข้องแล้วใช้ดุลยพินิจเข้ามาตัดสิน ซึ่งผู้ใดที่เกิดจิตสำนึกขึ้นมาแล้วนั้นจะเป็นผู้ที่อยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข เข้าใจปัญหาในสังคม มองโลกในแง่ดี มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างถูกต้อง

3. ประวัติความเป็นมาของเพลงบอกเมืองนครศรีธรรมราช

เพลงบอกเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของชาวปักษ์ใต้ บริเวณจังหวัดภาคใต้ตอนบนและตอนกลาง อันได้แก่ จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง และสงขลา นิยมเล่นในวันตรุษสงกรานต์ เป็นการบอกกล่าวป่าวร้องให้ชาวบ้านทุกละแวกได้ทราบทั่วถึงวันปีใหม่มแล้ว หรือเป็นการบอกเล่าเรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ เช่น บอกข่าวเชิญไปทำบุญกุศลที่นั่นที่นี้ตามเหตุการณ์ จะเห็นได้ว่าเพลงบอกเกิดขึ้นเพื่อใช้ในการป่าวประกาศเรื่องราวต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบนั่นเอง เหตุผลก็คือในสมัยโบราณคนที่รู้หนังสืออ่านออกเขียนได้มีน้อยกิจการพิมพ์ก็ไม่แพร่หลาย โดยเฉพาะรายละเอียดการเปลี่ยนปีหรือประกาศสงกรานต์ประจำปีไม่ได้มีการพิมพ์ปฏิทินอย่างเช่นปัจจุบันเพลงบอกเมืองนครศรีธรรมราช นักวิชาการ และผู้สนใจศึกษาค้นคว้าสืบหาประวัติความเป็นมาของเพลงบอก การละเล่นพื้นบ้านเมืองนครศรีธรรมราช ต่างมีข้อสันนิษฐานตรงกัน

ว่ามีการเล่นเพลงบอกอย่างแพร่หลายในนครศรีธรรมราชมานานแล้ว (ประมาณ 150–200 ปีที่ผ่านมา) โดยมีข้อมูลและเหตุผลหลายประการประกอบการพิจารณาดังนี้

1. ชวน เพชรแก้ว เขียนไว้ในหนังสือเพลงบอกและนักเล่นเพลงบอกรุ่นเก่าของเมืองนครศรีธรรม (2523, หน้า 4-5) ความว่า เมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองใหญ่มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปวัฒนธรรมมาแต่โบราณเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่าความเจริญทางด้านการศึกษาเล่าเรียนและศิลปะวิทยาการเกิดขึ้นที่เมืองนี้ก่อนในสมัยสุโขทัยเจริญรุ่งเรืองขึ้นมา หลังจากนั้นพ่อขุนรามคำแหงได้โปรดให้นำเอานักปราชญ์ราชบัณฑิต และภิกษุสงฆ์จากบ้านเมืองนี้ไปเผยแพร่วิทยาการต่าง ๆ ที่กรุงสุโขทัยเนื่องจากเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองใหญ่และมีความเจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณดังกล่าวแล้วยังแพร่กระจายออกไปยังจังหวัดใกล้เคียง คือ สุราษฎร์ธานี ชุมพร ตรัง พัทลุง และสงขลา ท่านขุนอาเทศคดี (กลอน มัดลิกะมาศ) คนเก่าคนแรกของเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งมีความรอบรู้และสนใจในเรื่องท้องถิ่นภาคใต้มากปัจจุบันท่านมีอายุ 93 ปี (2523) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกำเนิดของเพลงบอกไว้ว่าสนใจดังนี้

การเล่นเพลงบอกเป็นศิลปะของชาวภาคใต้โดยแท้ ไม่ได้รับเอามาจากที่ใดและการเล่นชนิดนี้น่าจะเริ่มมีที่เมืองนครศรีธรรมราชอย่างแน่นอนเพราะเมืองนคร ฯ เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานนับเป็นพันปี ศิลปวัฒนธรรมและวิชาการต่าง ๆ ก็เริ่มต้นที่เมืองนี้ นายเนตร ชลารัตน์ นักเล่นฟุตบอลรุ่นเก่าคนสุดท้าย ซึ่งปัจจุบันมีอายุ 85 ปีแล้ว (พ.ศ.2523) ได้แสดงว่าความคิดเห็นสอดคล้องกับท่านขุนอาเทศคดีว่าเชื่อว่าเพลงบอกต้องเป็นการเล่นเก่าของเมืองนครศรีธรรมราช คือเกิดขึ้นครั้งแรกที่เมืองนี้แน่นอน นักเล่นเพลงบอกของเมืองนี้มีอยู่มากมายและมีแบบฉบับการเล่นที่เป็นแบบฉบับของตนเอง นักเล่นเพลงบอก เช่น นายเรือง นาน นายควาย ท่านพานรักย์ นายชวน เสมอชัย เป็นชาวเมืองนครศรีธรรมราชทั้งสิ้น พระภิกษุคำ ศรีวิเชียร ซึ่งมีความสามารถในหลายด้าน เช่น เป็นหมอแผนโบราณ นักเล่นเพลงบอก นักเล่นคำตัดหมอทำขวัญนาค ฯลฯ ซึ่งปัจจุบันมีอายุ 98 ปี (พ.ศ. 2523) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเพลงบอกว่าสมัยอาตมาเป็นเด็กอายุ 10 -12 ขวบ พอจำความได้มีนักเล่นเพลงบอกมากมายแทบทุกหมู่บ้านมีงานรื่นเริงที่ไหนผู้คนก็คลาคล่ำกันไปดูการประชันเพลงบอกเชื่อว่าเพลงบอกจะต้องมีขึ้นที่เมืองนครศรีธรรมราช ก่อนเมืองอื่นอย่างแน่นอนเพราะเมืองนครเจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณจากคำบอกเล่าของผู้รู้ทั้ง 3 ท่าน ที่กล่าวมาแล้วแม้จะยังสรุปไม่ได้แน่ชัดว่าการเล่นเพลงบอกจะมีขึ้นที่ใดและเมื่อไรนั้นแต่ก็พอจะได้ข้อคิดและเชื่อได้ว่าการเล่นชนิดนี้มีเล่นกันอย่างแพร่หลายที่เมืองนครศรีธรรมราชกันมานาน โดยเฉพาะในช่วงระยะเวลา 105-200 ปี ที่ผ่านมานี้มีหลักฐานที่ช่วยยืนยันข้อสรุปดังกล่าวก็คือ นักเล่นเพลงบอกที่มีชื่อเสียงในอดีตซึ่งเป็นที่รู้จักและกล่าวขวัญถึง

ความสามารถในเชิงเพลงบอกกันอยู่ทั่วไป เช่น นายเรื่อง บ้านนาในขุนประดิษฐ์ ปรีชาควาย นายพานรักษ์ เป็นต้น

2. พร้อม บุญสุข (เขียนไว้ในวารสารวิชาภาษาไทย ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มิถุนายน-กันยายน 2519, หน้า 182) ความว่าพอถึงปลายเดือนสี่ ต่อกับต้นเดือนห้า ซึ่งย่างเข้าเขตตรุษสงกรานต์ ถ้าท่านท่องเที่ยวไปในท้องที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง หรือสงขลา ตอนพลบค่ำ มักจะได้ยินเสียงเอื้อ ๆ อ้า ๆ ตามละแวกบ้านใกล้เคียง คือ เสียงของนักเพลงลูกทุ่งปักยี่ได้โดยทั่วไปเรียกว่า เพลงบอก สอบถามจากผู้สันตติ ธรรมเนียมในเรื่องนี้ได้ความว่าในระหว่างตรุษสงกรานต์นี้ตามชนบทบ้านนอกโดยทั่วไปแล้ว ในสมัยก่อนมีการเล่นเพลงบอกกันอย่างกว้างขวาง

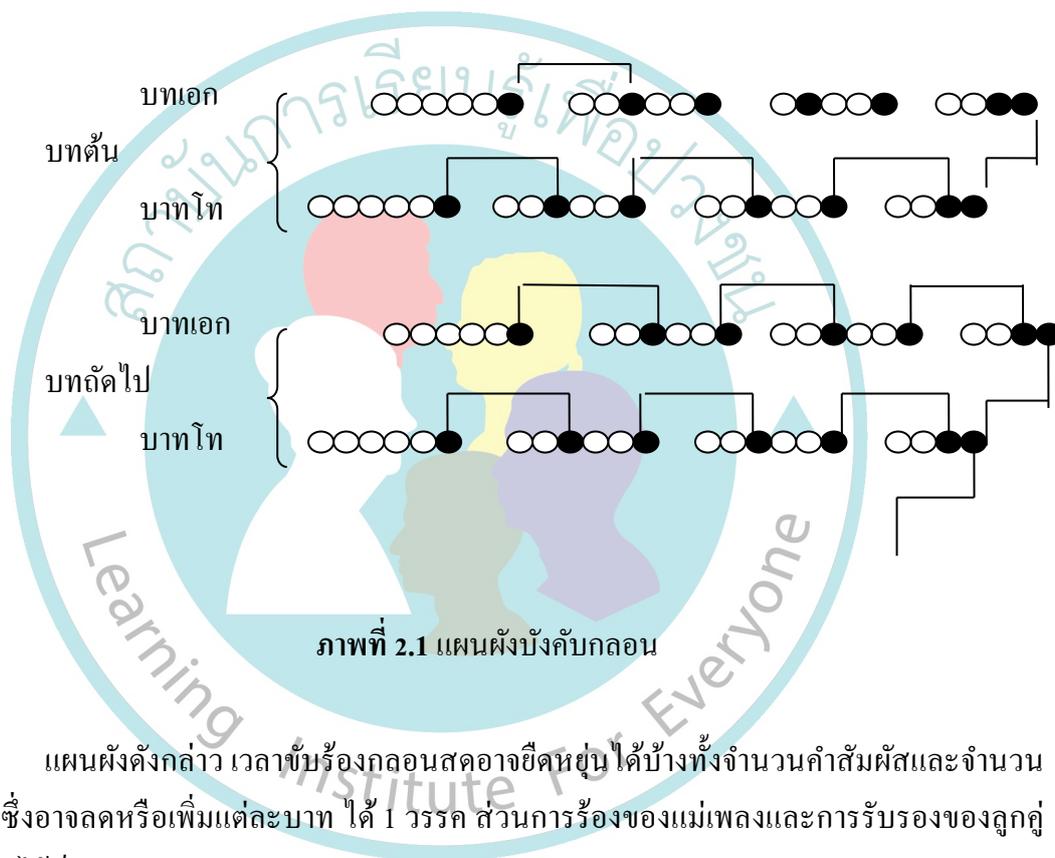
3. สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยนครศรีธรรมราช สงขลา (2523, หน้า 2542-2543) บันทึกเรื่องเพลงบอกไว้ดังนี้

เพลงบอก เป็นเพลงพื้นบ้านที่นิยมแพร่หลายที่สุดในสมัยก่อน เมื่อถึงหน้าสงกรานต์ ยังไม่มีปฏิทินบอกสงกรานต์แพร่หลายอย่างปัจจุบันแม้เพลงจะนำรายละเอียดเกี่ยวกับสงกรานต์ ออกไปประกาศแก่ชาวบ้าน โดยร้องเป็นเพลงพื้นบ้านมีลูกคู่รับเป็นทำนองเฉพาะเพลงดังกล่าวจึงได้ชื่อว่าเพลงบอก ด้วยเหตุนี้กลอนเพลงบอกดัดแปลงมาจากเพลงพื้นบ้าน โบราณชนิดหนึ่งเรียกว่า เพลงแห่บ้าง เพลงชะบั้งและแปดบทบ้างนายเรื่อง นาโน มีชีวิตอยู่ราวสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยมีความสามารถเชิงแปดบทเป็นอันมาก จนได้สมญาว่านายเรื่อง แปดบท ต่อมาขุนประดิษฐ์ได้ดัดแปลงกลอนแปดบทขึ้นเป็นกลอนเพลงบอก เรียกติดปากกันในครั้งนั้นว่าเพลงบอกขุนประดิษฐ์นี้กลอนเพลงบอกในระยะแรกที่มีชื่อเสียง เช่น นายควาย นายสุขปราชญ์ นายช่วย ขุนเสก นายแดง เป็นต้นแต่รูปแบบกลอนในระยะแรกนั้นยังไม่ลงตัวนักล่วงมาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 พระรัตนธัชมุนี (ม่วง รตนขจร) เจ้าคณะมณฑลนครศรีธรรมราชได้จัดระเบียบกลอนเพลงบอกขึ้นใหม่ดังปรากฏในเรื่องศาลา ประคู้หก เป็นตัวอย่างดังนี้

มีนครมหาสถาน	นามขนานนครสถิต
ประจิมทิศและบูรพา	มีทุ่งราเรียง
มีสนามหญ้าอยู่หน้าเมือง	เจริญเรื่องครั้งโบราณ
ป้อมปราการเถลิงยศ	ยังปรากฏเสียง
เป็นเมืองเอก ณ ฝ่ายใต้	ทั้งพลไพร่ก็พร้อมเพรียง
รุกขเรียงแถววิถี	เมธนิคล
มีศาลาหน้านครินทร์	พื้นเป็นดินก่อด้วยอิฐ
หลังคาปิดบังร้อน	ทั้งใต้ช้อนฝน
ศาลานี้มีเป็นหลัก	ที่สำนักประชาชน

ผู้เดินหนได้หยุดอยู่	ทุกฤดูกาล
มีประคูดอยู่หกต้น	ซึ่งสูงพันหลังคา
รอบศาลาถึงโตใหญ่	อยู่แผ่ไพศาล
อยู่ในถิ่นประจิมริมถนน	เป็นที่ชนได้สำราญ
แต่ก่อนกาลศึกดำบรรพ์	เป็นสิ่งสำคัญกล่าว

จากตัวอย่างบทกลอนเพลงบอกที่ยกมา จะเห็นแผนผังบังคับได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 แผนผังบังคับกลอน

แผนผังดังกล่าว เวลาขับร้องกลอนสดอาจยืดหยุ่นได้บ้างทั้งจำนวนคำสัมผัสและจำนวนวรรค ซึ่งอาจลดหรือเพิ่มแต่ละบาทได้ 1 วรรค ส่วนการร้องของแม่เพลงและการรับรองของลูกคู่กำหนดไว้เป็นแบบแผน

ดังตัวอย่าง

(แม่เพลง)	มีนครมหาสถาน
(ลูกคู่)	เอ ว่า เหม มหาสถาน
	(ถ้าแม่เพลงว่าซ้ำข้อความเพลงเดิมอีก)
	มีนครมหาสถาน
(ลูกคู่)	ทอย ฉ่า ซ้ำ เหนอ สถาน
(แม่เพลง)	นามขนานนครสถิต ประจิมทิศ
	และบูรพา มีทุ่งนาเรียง

(ลูกคู่) มีทุ่งนาเรียง ประจิมทิศ และบูรพา
มีทุ่งนาเรียง

การขับร้องของลูกคู่ อาจแทรกทลี หรือถ้อยคำระหว่างจังหวะกลอนที่แม่เพลงกำลังว่าอยู่ ได้ เพื่อให้ลีลากลอนครึกครื้น สนุกสนาน และช่วยแก้ปัญหาการติดกลอนของแม่เพลงได้วิธีการเช่นนี้ของลูกคู่เรียกว่า ทอยเพลงบอก

กลอนเพลงบอกตามแบบที่พระรัตนธัชมุนีคิดดัดแปลงขึ้นนี้มีผู้ให้ความสนใจและฝึกฝนจนมีชื่อเสียงโด่งดังในยุคหลายคน เช่น เพลงบอกเนตร ชลารัตน์ อำเภอพรมหิรี เพลงบอกรอด (หลอ) อำเภopakพนัง เพลงบอกปาน (บอล) อำเภอก้าวไทร และเพลงบอกรุ่ง อำเภopakพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น ศิลปินเหล่านี้มีลูกศิษย์สืบทอดต่อมาที่มีชื่อเสียง ได้แก่ เพลงบอกเฟียน เพ็ชรทอง อำเภอก้าวไทร เพลงบอกสร้อย คำแจ่ม อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และเพลงบอกแยม ธรรมเสน อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา เป็นต้น

เพลงบอกคณะ ๆ ประกอบด้วยแม่เพลง 1 คน ลูกคู่ 2 - 3 คนทุกคนแต่งกายธรรมดาคนตรีใช้ฉิ่งตีกำกับจังหวะ 1 คู่ การเล่นเดิมนิยมเล่นในเทศกาลสงกรานต์เพื่อบอกสงกรานต์ภายหลังเล่นในงานทั่วไปและมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กันเช่น เพื่อประชาสัมพันธ์บอกข่าวคราวต่าง ๆ ร้องบวงสรวงในพิธีกรรมเพื่อสวดิ ยกย่องชมเชยบุคคลเพื่อความครึกครื้นในวงสมาคมทั่ว ๆ ไป และนับที่ว่าเป็นที่ชื่นชมกันมากที่สุดคือเพื่อได้ประชันอวดฝีปากกันจากหลักฐานและข้อสันนิษฐานต่าง ๆ ดังกล่าวมาพอจะประมวลได้ว่าเพลงบอกการละเล่นพื้นบ้านเมืองนครศรีธรรมราชเกิดขึ้นและเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในนครศรีธรรมราช มาตั้งแต่กรุงรัตนโกสินทร์ ศิลปินเพลงบอกที่มีชื่อเสียงตั้งแต่อดีต ซึ่งพอจะสืบสาวเรื่องได้มีหลายคณะผู้เรียบเรียงจะได้นำเสนอเป็นลำดับต่อไป

3. ศิลปินเพลงบอกเมืองนครศรีธรรมราช ในช่วงเวลาต่าง ๆ การแบ่งกลุ่มศิลปินเพลงบอกเมืองนครศรีธรรมราช ออกเป็นช่วงเวลาต่าง ๆ ถือเอาช่วงปีที่ศิลปินเพลงบอกคณะนั้นเริ่มเข้าสู่วงการศิลปินเพลงบอกเป็นสำคัญจากการสัมภาษณ์ศิลปินเพลงบอกโดยตรงจากหลักฐานเอกสารและวิทยากรท้องถิ่นที่พอจะสืบสาวเรื่องได้สามารถจัดแบ่งกลุ่มศิลปิน เพลงบอกนครศรีธรรมราช ได้ดังนี้

3.1 กลุ่มที่ 1 ศิลปินเพลงบอกที่เริ่มเข้าสู่วงการเพลงบอกก่อนเปลี่ยนแปลงเพลงบอกกลุ่มนี้ เช่น พระรัตนธัชมุนี (ม่วง รตนธโช) เพลงบอกสงฆ์ ปราชญ์ เพลงบอกช่วย เสมอชัย เพลงบอกปรีชาควาย เพลงบอกซุง (ขุนประดิษฐ์) เพลงบอกปิ่น (ขุนชำนาญ) เพลงบอกรุ่ง เพลงบอกชู (พระครูวินัย: ชูรัตน์) เพลงบอกรอดหลอ เพลงบอกปานปอด (ปาน จี้ซ่าง) และเพลงบอกเนตรชลารัตน์

3.2 กลุ่มที่ 2 ศิลปินเพลงบอกที่เริ่มเข้าสู่วงการเพลงบอกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2488 ศิลปินกลุ่มนี้ เช่น เพลงบอกเขียน เหมียทอง (เขียน เพ็ชรคงทอง) เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ (สร้อย คำแจ่ม) เพลงบอกแมน อัสวิน (แมน อักษรกุล) เพลงบอกขาวโกสี เพลงบอก กล่อม รุ่งเรือง เพลงบอกช่วย เพลงบอกจรัส ผกากรอง เพลงบอกชม ศรีเคลือม และเพลงบอกหนู เนาว่าสุวรรณ เป็นต้น

3.3 กลุ่มที่ 3 ศิลปินเพลงบอกที่เริ่มเข้าสู่วงการเพลงบอก ตั้งแต่ปี พ.ศ.2489 ถึง พ.ศ. 2500 ศิลปินเพลงบอกกลุ่มนี้ เช่น เพลงบอกแ้ว (แ้ว ชูแก้ว) เพลงบอกกระจ่าง นิ่งทองคำ (กระจ่าง ขำขุนจ้อย) เพลงบอกต้อง สุดตะเมื่อง เพลงบอกมนตรี เสียงมนุษย์กับ (มนตรี หิตา) เพลง บอกศรีเขาขาว (ศรี ชุกกลิ่น) เพลงบอกแดง หนูทอง เพลงบอกทวง เสียงทอง (ทวง แก้วนวล) เพลงบอกพร้อม เสียงใส เพลงบอกศรีพัฒน์ คงหอม เพลงบอกเพ็ริย สุวรรณ เพลงบอกแนบ เกิด ทอง และเพลงบอกหนูวัด บุญญาริการ เพลงบอกศรีพรหม ศรีเคลือม เพลงบอก (หญิง) เขียน เป็นต้น

3.4 กลุ่มที่ 4 ศิลปินเพลงบอกที่เริ่มเข้าสู่วงการเพลงบอก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501-2530 ศิลปินเพลงบอกกลุ่มนี้ เช่น เพลงบอกสมบูรณ์ นิรมล เพลงบอกสมบูรณ์ รัตนมาศ เพลงบอก ระเบียบ คงเล็ก เพลงบอกทิ้ง มาयाกล เพลงบอกศรัทธา ลือคารักษ์ เพลงบอกณรงค์ เจริญชัย เพลง บอกชื่น ใสสุวรรณ เพลงบอกสวัสดิ์ มัชฌิมะ เพลงบอกวิฑูรย์ เพชรกุล เพลงบอกวิชัย ภาระเพิง เพลงบอกสุรินทร์ เสียงเสนาะ (สุรินทร์ จันทร์ทอง) เพลงบอกรัตน์ แก้วสังข์ เพลงบอกประมุข เพลง บอกเพิ่ม หนูหับ เพลงบอกประสงค์ ศิริเพชร เพลงบอกถาวร อินทร์แก้ว เพลงบอกอนุกุล พลະบุญ เพลงบอกแดง พลະบุญ เพลงบอกเจริญ สุขสานดี เพลงบอกชะลอ สิริเขต เพลงบอกเล็ก สิริเขต เพลงบอกเป็ริย หนูเนตร เพลงบอกประสาน เสียงเสนห์ เพลงบอกตันเกาะโพธิ์ (ตัน สุขจันทร์) เพลงบอกเสรี บุญเพชร เพลงบอกผ่น เทพจินดา เพลงบอกสมใจ ศรีอุทอง เพลงบอกสถิต ลูกพ่อ สังข์ (สถิต บุญธรรม) เพลงบอกประทีป สุขจันทร์ เพลงบอกเทียว กังวาน เพลงบอกสร้อยหญิงเขา พระทอง เพลงบอกเทียนสีดำ เพลงบอกเลี่ยม เสียงใส (เลี่ยม มณีฉาย) เพลงบอกวิลาศ ชูศิลป์ (วิลาศ ถาวรพรรณ) เพลงบอกขจร อำนวยศิลป์ (ขจร ลำอังกาย) เพลงบอกวิทยา เสียงใส เพลงบอกสาย พิณ สมทอง เพลงบอกทวน เทพณรงค์ เพลงบอกทิวอัสวิน (ทิว กาจิจิต) เพลงบอกจวน จนะดิษฐ์ เป็นต้น

3.5 กลุ่มที่ 5 ศิลปินเพลงบอกที่เริ่มเข้าสู่วงการเพลงบอก ตั้งแต่ปี พ.ศ.2531ถึงปัจจุบัน ศิลปินกลุ่มนี้ เช่น เพลงบอกปรีชา สุขจันทร์ เพลงบอกศรีเวียง แซ่ภู เพลงบอกเคลือม แก้วถาวร เพลงบอกประคองศิลป์ ปรีดาศักดิ์ เพลงบอกประสงค์ คงเช็นต์ เพลงบอกประกาศศิลป์ (ประกาย รวม จันทร์) เพลงบอกตลาด ชูศรี เพลงบอกนิกร เสียงเสนาะ (นิกร คำแจ่ม) เพลงบอกระแบน บันเทิง

เมือง (ระแบบ ศิริเพชร) เพลงบอกสมปอง บุญแก้ววรรณ เพลงบอกทวีป ช่วยพันธ์ เพลงบอกเทียมศักดิ์ ศิริวงศ์ เพลงบอกจ่านง วังจ่านง เป็นต้น

4. ปัจจัยสนับสนุนส่งเสริมการเล่นเพลงบอก เมืองนครศรีธรรมราช จากหลักฐานทางวรรณคดีไทยทั้งในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ได้ข้อสรุปตรงกันว่าความเจริญรุ่งเรืองของศิลปะ (เฉพาะวรรณคดี) แต่ละยุคสมัย โดยเฉพาะยุคที่เจริญรุ่งเรืองสูงสุดนั้นนักปราชญ์ราชกวีจะทำงานอย่างเข้มแข็งประชาชนสนใจในกิจการงานกวีอย่างครึกครื้นจนกล่าวได้ว่า ถึงขั้นหายใจเป็นกลอนเลยทีเดียว ความเจริญรุ่งเรืองดังกล่าวนี้อาจจะเป็นเพราะปัจจัยต่อไปนี้เป็นสมัยกรุงศรีอยุธยา ศิลปะวรรณคดีมีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดสมัยพระนารายณ์มหาราชเนื่องด้วยมีปัจจัยเกื้อกูลหลายประการ เช่น เหตุการณ์บ้านเมืองช่วยให้วรรณคดีเจริญ เวลานั้นมีบาทหลวงเข้ามาสอนศาสนาคริสต์มากสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจึงส่งเสริมให้นักปราชญ์ช่วยกันแต่งหนังสือเพื่อนำใจมาให้คนไทยหันไปเข้าจารีตศาสนาคริสต์

สมัยนั้นไทยชนะเชียงใหม่การได้ชัยชนะในสงครามย่อมคลาใจให้กวีแสดงความชื่นชมเป็นกวีนิพนธ์

สมัยนั้นกวีได้รับความโปรดปราน จากพระมหากษัตริย์ พระองค์เองทรงเป็นกวี ทรงจัดราชสำนักเป็นที่ชุมนุมกวีและทรงชุบเลี้ยงกวีเป็นอย่างดีพึงสังเกตได้จากประวัติของศรีปราชญ์ซึ่งเป็นที่ทราบกันคืออยู่แล้วกวีในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มีมากหน้าหลายตาด้วยกันต่างคนต่างทำงานอย่างจริงจัง พระมหาราชครู ปุโรหิตของพระมหากษัตริย์แต่งเสื่อโคกค้ำยันและสมุทรโฆษ คำนันท์ตอนต้น พระโหราธิบดี แต่งจินตมาณีขึ้นเป็นแบบเรียนภาษาไทยเหตุแห่งความเจริญทางวรรณคดีอย่างสำคัญ คือการตั้งราชสำนักเป็นศูนย์กลางแห่งการเคลื่อนไหวทางวรรณคดีโดยปกติตอนกลางคืนสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีพระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญเป็นกิจวัตรอยู่อย่างหนึ่งคือ กรรพชุมนุมนักปราชญ์ราชบัณฑิตที่เข้าเฝ้าเป็นประจำ เช่น พระมหาราชครู และพระโหราธิบดีในระหว่างเวลานั้นย่อมสนทนากันถึงอักษรศาสตร์และวรรณคดีด้วยฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าสภาพธรรม สากัจฉาของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชก็คือ สภาแห่งอักษรศาสตร์และวรรณคดีของชาติอีกส่วนหนึ่งด้วย อนึ่งปรากฏในการประชุมเช่นนั้นคงจะมีการเล่นต่อโคลนกันด้วยเห็นได้จากการที่สมเด็จพระนารายณ์ทรงมอบแต่งตั้งไปโคลงพระราชนิพนธ์ให้พระโหราธิบดีไปเป็นต้น ส่วนสมัยรัตนโกสินทร์ ศิลปะวรรณคดีเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 รัชกาลนี้วรรณคดีเจริญถึงขีดสุดเพราะพระมหากษัตริย์พระองค์นี้ทรงเป็นศิลปินโดยแท้ ทรงส่งเสริมงานศิลปะทุกประเภท เช่น การกวี การละคร และการช่างฝีมือ ความเจริญและความเคลื่อนไหวทางวรรณคดี อาจจำแนกได้ดังนี้

ทางราชสำนักด้วยเหตุที่พระองค์ทรงโปรดการละครกิจการแผนี่จึงเจริญไปพร้อม ๆ กับการกวี ทรงพระราชนิพนธ์บทละครหลายเรื่องทรงขอแรงกวีที่มีชื่อช่วยกันไปแต่งบทละครเป็นตอน ๆ แล้วนำเอามาถวายหน้าพระที่นั่งและต่อหน้ากวีที่ปรึกษาของพระองค์กวีที่ร่วมงานครั้งนั้นที่สำคัญ คือกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ และสุนทรภู่ เป็นต้น มีเรื่องเล่าว่าสุนทรภู่แต่งกลอนหน้าที่นั่งจนเป็นที่โปรดปรานหลายครั้งและครั้งหนึ่งได้แก้กลอนพระนิพนธ์กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ รัชกาลที่ 3 ในกาลต่อมา จนกริ้วทางหาว่าทักหน้าที่นั่งเป็นเหตุที่สุนทรภู่ต้องเดือนร้อนในภายหลังรวมความว่าทางราชสำนักวรรณคดี รุ่งโรจน์มาก พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดกวีและชอบเลี้ยงเป็นอย่างดีมีวรรณคดีสำคัญเกิดขึ้นมากทั้งที่เป็นพระราชนิพนธ์และเป็นนิพนธ์ของกวีอื่น ทางประชาชนเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงนำทางวรรณคดี ประชาชนก็พากันนิยมตามกันไปด้วยใครมีสติปัญญาก็แต่งหนังสือ เช่น พระยาไชยวิชิต (เผือก) แต่งโคลงยอพระเกียรติรัชกาลที่ 2 สุนทรภู่แต่งนิราศต่าง ๆ และดูเหมือนจะเริ่มแต่งพระอภัยมณีตอนต้นประชาชนทั่วไปเล่นทางวรรณคดี กันมากขึ้น เช่น เพลงยาว สักวา ดอกสร้อย และสกา จากตัวอย่างหลักฐานดังกล่าว แสดงว่าผู้อุปถัมภ์กวี หรือศิลปินประชาชน และบริบทหรือสิ่งแวดล้อม ทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนส่งเสริมศิลปะให้มีความเจริญรุ่งเรือง การเล่นเพลงบอกเมืองนครศรีธรรมราช มีเหตุปัจจัยสนับสนุนส่งเสริมทำนองเดียวกันกับศิลปะวรรณคดี คือ มีผู้อุปถัมภ์ ศิลปินเพลงบอก ประชาชน และบริบท หรือสิ่งแวดล้อม ดังเช่นผู้อุปถัมภ์ ศิลปินเพลงบอก ผู้อุปถัมภ์ ศิลปินเพลงบอกเมืองนครศรีธรรมราชตั้งแต่ยุคต้น ๆ คือก่อนปี พ.ศ. 2475 กระทั่งถึงปัจจุบันได้คลี่คลายมาเป็นลำดับ กล่าวคือ แรกเริ่มเดิมทีวัดหรือภิกษุหรือสถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญยิ่งกาลต่อ ๆ มา มีผู้อุปถัมภ์เพิ่มขึ้น เช่น ผู้มีฐานะดีที่มีใจรักในศิลปะเพลงบอก นักจัดรายการ สถาบันการศึกษา องค์กรของรัฐและเอกชน เป็นต้น ซึ่งจะได้นำเสนอ ให้เป็นแนวทางแต่พอสังเขป ดังเช่น

1. วัด ภิกษุหรือสถาบันศาสนา

ภิกษุที่สนใจ กาพย์ กลอน และอุปถัมภ์ค้ำจุนศิลปินเพลงบอกในรูปลักษณะต่าง ๆ มีอยู่หลายรูปทั้งที่มรณภาพไปนานแล้วและยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน เช่น พระรัตนธัชมุนี (ม่วง) วัดท่าโพธิ์วรวิหาร พระรัตนธัชมุนี (แบน) วัดมหาธาตุวรวิหาร พระภิกษุคำ วัดหัวอิฐ เมืองนครศรีธรรมราช พระครูเมตตาวิหารี วัดนันทาราม ปากพนัง พระปลัดเลี่ยม อาสโย (เลี่ยมนาครภักดิ์) วัดเพชรริกและพระครูพิพิธณาทร (ฟื้น สุวโจ) วัดบางพระ ปากพนัง พระครูอรุณธรรมรส (บัวทอง) วัดท่าซอม (ท่าเสริม) หัวไทร พระครูวินิจวิจารณ์ วัดสระโพธิ์ เขียวใหญ่ พระครูพิศาลศีลาพงษ์ วัดหัวค่าย หัวไทร พระครูพนังศีลวิสุทธิ พุทธภักดี วัดศาลาแก้ว หัวไทร พระธรรมรัตโนภาส วัดพระมหาธาตุรวมหาวิหาร พระเทพปัญญาสุธี วัดแจ้ว เมืองนครศรีธรรมราช พระครูเววัดศีลคุณ (พ่อท่านสังข์) วัดดอนตรอ เขียวใหญ่ พระครูธรรมธาราธิคุณ (พ่อท่านจอบ) วัดบางจาก เมือง

นครศรีธรรมราช ฯลฯ ภาพลักษณ์ที่ภิกษุหรือสถาบันศาสนา อุปถัมภ์ค้ำชูศิลปินเพลงบอก จำแนกเป็น 3 ลักษณะสำคัญ คือ

1.1 สร้างสรรค์ศิลปินเพลงบอก ด้วยวิธีการใช้วัดเป็นศูนย์กลางให้การศึกษา ฝึกหัด ส่งเสริมเพิ่มพูนทักษะเรื่องกาพย์กลอนเพลงบอกวัดจึงเป็นศูนย์รวมของศิลปินหรือผู้สนใจการประสานงานเล่นเพลงบอก โดยมีภิกษุเป็นศูนย์ประสานงานและส่งเสริมพัฒนาการของศิลปินเพลงบอก ทำนองเดียวกันกับการตั้งราชสำนักเป็นศูนย์กลางหรือศูนย์รวมของนักปราชญ์ราชกวี่

1.2 สร้างงาน สร้างเวที สร้างสนามให้ศิลปินเพลงบอกได้มีโอกาสแสดงความสามารถ เช่น การจัดงานประเพณีเทศกาลต่าง ๆ ขึ้นที่วัดและเปิดโอกาสให้ศิลปินได้มีโอกาสเล่นเพลงบอกในงานทั้งในลักษณะของการมีค่าตอบแทนและเพื่อการกุศลแล้วแต่กรณีการจัดการประกวดแข่งขันประชันเพลงบอกชิงรางวัล เป็นต้น

1.3 ส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานของศิลปินเพลงบอกในรูปลักษณะต่าง ๆ เช่น การกล่าวแสดงความชื่นชมในผลงานของศิลปินเพลงบอกให้เป็นที่ทราบของประชาชนทั่วไปการเปิดโอกาสเล่นเพลงบอกในงานทั้งในลักษณะของการมีค่าตอบแทนและเพื่อการกุศลแล้วแต่กรณีการจัดการประกวดแข่งขันประชันเพลงบอกชิงรางวัล เป็นต้น ภิกษุ หรือสถาบันศาสนากับการอุปถัมภ์ค้ำชูศิลปินเพลงบอกในรูปลักษณะเหล่านี้ปรากฏชัดเจน ณ วัดต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วมาตั้งแต่ยุคต้น ๆ และค่อย ๆ คลี่คลายเปลี่ยนแปลงมาเป็นลำดับจนกระทั่งภิกษุหรือสถาบันศาสนาค่อย ๆ ลดบทบาทลงด้วยเหตุปัจจัยนานาประการอย่างไรก็ตามภิกษุหรือสถาบันศาสนาที่บรรดาศิลปินเพลงบอกยอมรับกันว่าเป็นสถาบันชั้นครูสูงสุด คือ พระรัตนธัชมุนี (ม่วง) แห่งวัดท่าโพธิ์วรวิหาร ดังบทเพลงบอกต่อไปนี้

วัดท่าโพธิ์เป็นวัด	ที่ติดอยู่ในประวัติศาสตร์
เพราะเป็นที่พำนักของนักปราชญ์	ท่านผู้ฉลาดใหญ่
ใครเป็นศิษย์ของวัดท่าโพธิ์	รู้สึกว่ามันโก้ขึ้นเหลือใจ
เพราะท่านผู้ใหญ่ว่าเคยยกย่อง	รับรองตลอดมา
อันความดีของท่าน	เจ้าคุณนั้นที่สร้างไว้
ยังมีมากมายอยู่ที่วัด	น่าโสมมน์สตา
เช่น โรงเรียนประจำจังหวัด	ท่านเป็นผู้จัดสร้างมา
เช่น เบญจมาศทุกวันนี้	เดิมมีชื่อขึ้นที่ท่าโพธิ์
เป็นแหล่งหลักอันศักดิ์สิทธิ์	เป็นที่ผลิตคนดี
แล้วอวาสนี้ถ้าเปรียบทั่วจังหวัด	เป็นวัดอวาสุ

คำพังเพยเขาเคยพูดไว้
เป็นที่โจษผลงาน

ว่าใครอยากเป็นนายต้องอยู่ท่าโพธิ์
เรื่องด้านผลิตคน

(เพลงบอกเขียน เพ็ชรคงทอง)

บรรดาศิลปินซึ่งเป็นศิษย์ของแต่ละสำนักหรือได้รับการอุปถัมภ์คำชูจากสำนักใดก็จะยึดมั่นกตัญญูต่อสำนักนั้นเมื่อจะแสดงที่ใดคราวใดก็มักจำไหว้ครูของสำนักนั้น ๆ เสียก่อนแล้วกล่าวยกย่องสรรเสริญครูเพื่อเป็นสิริมงคล จากนั้นจึงเล่นเพลงบอกตามกติกากฎหรือกระทู้ในครั้งนั้น ๆ เมื่อการเล่นแสดงสิ้นสุดลง จากนั้นจึงเล่นเพลงบอกตามกติกากฎหรือกระทู้ในครั้งนั้น ๆ เมื่อการเล่นแสดงสิ้นสุดลงก็มีบทอาลาอย่างศรัทธาการวะ ดังเช่น

เดชบุญท่านเจ้าคุณม่วง	พ่อได้ลาล่วง โลกดับแล้ว
ผู้สถานพินานแก้ว	ในที่อันแหวไส
ท่านเจ้าคุณพระองค์นี้	เป็นที่ภัยบำรุงโลกภัย
น้ำใจศิษย์สมัครเล่น	ในกตัญญู

(เพลงบอกเนตร ชลารัตน์)

2. องค์กรของรัฐ

เพลงบอกและศิลปินเพลงบอก เป็นเรื่องพื้นบ้านเมื่อเทียบกับ โชนละคร ฟ้อนรำซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องอยู่กับราชสำนักจะพบว่า องค์กรของรัฐในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จะให้ความสนใจเรื่องพื้นบ้าน โดยเฉพาะเพลงบอกค่อนข้างน้อยแต่บางช่วงเวลาศิลปินพื้นบ้านก็ได้รับความสนใจจากองค์กรส่วนกลางอยู่บ้างเช่นกัน ดังมีหลักฐานปรากฏว่าศิลปินพื้นบ้านได้รับการอบรมจากองค์กรรัฐส่วนกลางเช่น ทางราชการได้เชิญศิลปินพื้นบ้านเข้ารับการอบรมศิลปวัฒนธรรม ณ กรมศิลปากรกรุงเทพมหานครในช่วงปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้น ส่วนองค์กรของรัฐในระดับท้องถิ่นได้หันมาสนใจในแง่การสนับสนุนศิลปินพื้นบ้านค่อนข้างจริงจังและกว้างขึ้นประมาณ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมาเนื่องโดยเฉพาะสถานศึกษาอุดมศึกษาเปิดสอนรายวิชาคหิชาชาวบ้านหรือ คหิชาวิทยาเพราะโดยธรรมชาติของรายวิชานี้สนใจศึกษาวิถีชีวิตพื้นบ้านหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพื้นบ้านเป็นสำคัญ

องค์กรของรัฐส่วนกลางที่ดูแลศิลปินพื้นบ้านอย่างใกล้ชิดตามภารกิจขององค์กร คือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติที่เป็นองค์กรระดับกรมในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้พัฒนาขึ้นประมาณเกือบ 25 ปี ที่ผ่านมาโครงการสำคัญที่ส่งผลต่อการอุปถัมภ์คำชูศิลปิน

พื้นบ้านอย่างเป็นรูปธรรม คือ โครงการส่งเสริมผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรมซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา

4. วิธีการฝึกร้องและอุปกรณ์การร้องเพลงบอก

3.1 วิธีการฝึกร้องเพลงบอก สำหรับวิธีการขับเพลงบอก เมื่อแม่เพลงร้องจบวรรคแรกลูกคู่ก็รับครึ่งหนึ่งโดยรับว่า ว่าเอว้าเห่ พร้อม ๆ กับจะต้องคอยตีฉิ่งให้เข้ากับจังหวะถ้าหากแม่เพลงว่าวรรคแรกซ้ำอีก ลูกคู่ก็จะรับว่า ว่าทอยซ่าน้ำเหอและเมื่อแม่เพลงว่าไปจนจบบทแล้วลูกคู่จะต้องรับวรรคสุดท้ายอีกครั้งหนึ่ง

ผู้แสดง ใช้ทั้งผู้ชายและหรือผู้หญิง ประกอบด้วยแม่เพลง 1 คนและลูกคู่ 2-3 คน

การแต่งกาย แต่งกายแบบพื้นเมืองชาวภาคใต้ตามลักษณะชาวบ้านที่มีความเป็นอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ

การแสดง กรณีที่เป็นเพลงบอกคณะเดียวอาจหาเพื่อหารายได้เข้าวัดในการทอดกฐิน หรืองานอื่น ๆ ที่เจ้าภาพเชิญมาเช่นว่าในงานศพหากมีการประชันก็ใช้สองทีมสลับกันขึ้นต้นและต่อกันเป็นช่วง ๆ

ดนตรี ใช้ฉิ่ง 1 คู่ สำหรับตีให้จังหวะ

เพลงร้อง จะใช้เพลงร้องเป็นกลอนเพลงบอก บทหนึ่งมี 2 บาท แต่ละบาทมี 4 วรรค แต่ละวรรคมี 6-8 คำกลอน ๆ สุดท้ายของบาทแรกมักใช้ 5 คำกลอน ส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของบาทแรกของบทต่อไปดังต่อไปนี้

กลอนเพลงบอกอนุรักษ์ต้นไม้ใหญ่

ก่อนบรรยายยกมือไหว้พระ

สามองค์งามสูงอำนาจ

ยกประคองทั้งสองกร

เทิดจักรีวงศ์องค์ราชา

สำนึกบุญคุณของชาติ

กลาวกลอนทำนองนั่งไหว้ครู

เรานี้หรือคือเด็กไทย

ขับกลอนวันนี้สุจริต

เราเด็กไทยหัวใจรัก

พระรัตนะทั้งสาม

มาช่วยคุ้มครองรักษา

จะกราบบิคามารดา

แล้วทูลองค์พระราชินี

เพลงบอกประกาศกีก้อง

คิดดูให้ถ้วนถี่

เราต้องร่วมใจสามัคคี

ชีวิตที่พอเพียง

เราต้องสมัครสมาน

ความรู้มีดีทุกด้าน	ดั่งฉันประสานเสียง
เริ่มต้นดีมีประโยชน์	ความรู้ยาวโยชน์เรียบเรียง
ชีวิตพอเพียงเพียงพอ	พวกเราอย่าท้อใจ
หันดูบนเขาเราก้เห็น	ฉันไม่เคยเย็นร่มรื่น
ถูกโค่นขมจีนรันทศ	น้ำหมดไม่เหลือไทร
บางปีแล้งคาดเพราะขาดป่า	รุ่นเราเกิดมาทำอย่างไร
ถ้าไม่แก้ไขต้องหันเห	กลายเป็นทะเลทราย
แม้ไม่ที่เหลือเป็นเหยื่อขวาน	เดี๋ยวนี้ยังรันรันทศ
ถ้าโค่นกันหมดทุกบ้าน	สุดที่ประมาทหมาย
อากาศดีบริสุทธิ์	ที่ไหนจะหยุดเหลือไว้
ถ้าแล้งเกือบตายฝนไม่ตก	ต้องตายกันยกครัว
นั่งทบทวนมาครวญคิด	ขอเชิญมวลมิตรอนุรักษ์
เพื่อให้เป็นหลักต้นแบบ	อย่าแจบไปปวดหัว
เริ่มจากบ้านเราทำให้ดู	พวกเราเชิดชูครอบครัว
เราคืนให้ท่วมหรือม้าย	ต้นไม้ที่รู้จัก
คัดเลือกมาบ้านละหนึ่งต้น	อย่าให้มันพันสายตา
ปลายไร่ปลายนาม้ายไทร	ทำไปให้ถูกหลัก
อนุรักษ์วันนี้ดีวันหน้า	สำนึกรักป่าอนุรักษ์
เลือกเอาต้นไม้ใหญ่ใครรู้จัก	เราถือเป็นหลักชัย
เป็นต้นแบบของหมู่บ้าน	เพลงบอกประสานส่งเสียง
เศรษฐกิจพอเพียงก็ศึกษา	ดั่งคำที่ปราศรัย
ขอจบกลอนตอนสุดท้าย	เพลงบอกขอไคร่อวยพรชัย
ให้สุขสดใสทั่วกัน	ตลอดนิรันดร

(เพลงบอกปรีชา สุขจันทร์)

3.2 อุปกรณ์ เพลงบอกคณะหนึ่งมีแม่เพลง 1 คนและลูกคู่อีก 4 ถึง 6 คน มีฉิ่งเป็นดนตรีประกอบเพียงอย่างเดียว การร้องเพลงบอกใช้ภาษาถิ่นบักย์ได้โดยร้องด้นเป็นกลอนสดแท้ ๆ ใช้ปฏิภาณร้องไปตามเหตุการณ์ที่พบเห็นแม่เพลงต้องมีความรอบรู้ไหวพริบดีและฝึกฝนจนแม่นยำในเชิงกลอน

5. กระบวนการสืบสานเพลงบอก

ศิลปินพื้นบ้านเป็นทรัพยากรบุคคล ครูภูมิปัญญาหรือปราชญ์ชาวบ้านซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะส่งผลให้การสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาบรรลุปเป้าหมายเพราะบุคคลเหล่านี้นอกจากจะเป็นพลังหรือปัจจัยหลักแล้วยังเป็นอนุสติหรือแบบอย่างที่ดีงามให้แก่บุคคลรอบข้างและเยาวชนอีกด้วย พฤติกรรมของเขจะเป็นบทเรียนที่ดีต่อชุมชนและสังคมเพราะเขาจะเป็นตัวแบบที่เข้าลักษณะบอกให้รู้ ทำให้ดูและอยู่อย่างสง่างามให้เห็นซึ่งเป็นกระบวนการให้การศึกษาที่ควรแก่การสนับสนุนให้เกิดขึ้นในชุมชนให้มากที่สุดปัจจัยสำคัญอีกด้านหนึ่งที่ช่วยให้การสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาสัมฤทธิ์ผลเกิดเป็นคุณูปการต่อมรดกศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาโดยส่วนรวมก็คือ การส่งเสริมศิลปินพื้นบ้าน ครูภูมิปัญญาหรือปราชญ์ชาวบ้านซึ่งมีกระบวนการสำคัญโดยสรุปดังนี้คือ สร้างคลังข้อมูล เพิ่มพูนปัญญา จัดหาโอกาส ประชาทวิทยาการ สื่อสารชุมชน ยกย่องผลงาน และรับพระราชทานปริญญาเกิตติมศักดิ์ กล่าวคือ สร้างคลังข้อมูล ควรได้มีการแสวงหา ศึกษา สืบสาน เก็บประวัติ ศิลปินพื้นบ้านผู้ชำนาญในภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ พร้อมผลงานและสถานที่ติดต่อประสานไว้ ณ คลังข้อมูล เพิ่มพูนปัญญา ควรจะได้มีการประชุมสัมมนา การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับศิลปินพื้นบ้าน ครูภูมิปัญญาและบริบทตลอดจนสร้างเสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้สนใจเป็นระยะซึ่งมีกำหนดการหรือแผนงานที่ค่อนข้างจะชัดเจนแน่นอนอนจัดหาโอกาสควรพยายามจัดหาหรือสร้างโอกาสให้แก่ผู้ชำนาญ ศิลปินพื้นบ้าน ครูภูมิปัญญา ได้มีโอกาสได้แสดงความสามารถได้ถ่ายทอดผลงานอย่างสม่ำเสมอต่อสาธารณชนในวงกว้างในรูปลักษณะต่าง ๆ ประชาทวิทยาการควรให้ผู้มีความสามารถ มีความชำนาญ ศิลปินพื้นบ้าน ครูภูมิปัญญา ได้มีโอกาสเป็นวิทยากรเป็นครูฝึกอบรมหรือเป็นครูสอนภูมิปัญญาในสถานศึกษาหรือกลุ่มผู้สนใจอย่างเป็นกิจลักษณะในรูปลักษณะต่าง ๆ สื่อสารสู่ชุมชนควรให้ผู้มีความสามารถมีความชำนาญ ศิลปินพื้นบ้าน ครูภูมิปัญญาได้สื่อสารสู่ชุมชนในโอกาสต่าง ๆ ทางสื่อมวลชนแต่ละประเภทและมีการบริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับครูภูมิปัญญา และบริบทที่เกี่ยวข้องสู่ชุมชนในรูปลักษณะต่าง ๆ ยกย่องผลงานควรให้กำลังใจและรางวัลแก่ศิลปินพื้นบ้านผู้ที่มีความชำนาญมีความสามารถด้านภูมิปัญญาด้วยการให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นในระดับต่าง ๆ เช่น ระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ภาค ชาติ และให้รางวัลตามความเหมาะสมรับพระราชทานปริญญาเกิตติมศักดิ์ความเป็นศิริมงคลสูงสุดพสกนิกรคือ ได้ใกล้ชิดองค์ประมุขและพระบรมราชวงศ์ในรูปลักษณะต่าง ๆ การได้รับพระราชทานเกิตติมศักดิ์ระดับปริญญาโท ตรี หรือเอก เพราะมีผลงานชิ้นเยี่ยมด้านภูมิปัญญาจะเป็นกำลังใจให้มีผลงานสร้างสรรค์และสืบทอดได้เป็นอย่างดีและเป็นแสงสว่างส่องทางธรรมให้แก่อนุชนในอันที่จะพร้อมใจกันศึกษาส่งเสริมและสืบทอดภูมิปัญญา สืบไป

1. ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

เมื่อกล่าวถึงการเรียนรู้ไม่ใช่การให้ความหมายของการกระทำที่เป็นกิริยาแยกออกมาพิจารณาเดี่ยว ๆ แต่การเรียนรู้เป็นกระบวนการซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่ากระบวนการเรียนรู้ความหมายของกระบวนการเรียนรู้

สุพัตรา ซาติปัญชาชัย (2550, หน้า 26 - 27) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้เป็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านสมองการกระทำและประสบการณ์ โดยเกี่ยวข้องกับ ความจำความเข้าใจ การนึกคิด การรับรู้ การวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาการเรียนรู้ในเรื่องใดสามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การกระทำที่มีกระบวนการทางความคิดมาเกี่ยวข้องพร้อมกับการปฏิบัติเพื่อเกิดข้อสรุปที่เป็นการเรียนรู้ความเข้าใจและสามารถทำได้

ศุณีย์ ชีรดากร (2552, หน้า 124) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องของพฤติกรรมซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์และการฝึกอบรมจนทำให้พฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนไปอย่างถาวรทั้งนี้ไม่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุอื่น เช่น วุฒิภาวะหรือพฤติกรรมที่เกิดจากการตอบสนองของระบบประสาทอัตโนมัติและไม่รวมถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงชั่วคราวภายใต้อิทธิพลของฤทธิ์ยาบางอย่าง เช่น แอลกอฮอล์ หรือ ยาเสพติด เป็นต้น

สนธยา พลศรี (2550, หน้า 2) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ เจตคติและพฤติกรรมของบุคคลอย่างถาวรตามที่ต้องการอันเป็นผลจากประสบการณ์คุณภาพของสมองและกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลไม่ใช่เกิดจากสาเหตุอื่น ๆ เช่น วุฒิภาวะ ความเจ็บป่วย พฤติกรรมที่เกิดจากตอบสนองของระบบประสาทอัตโนมัติและฤทธิ์ของยาบางประเภท เช่น ยาเสพติด ยานอนหลับ แอลกอฮอล์

ปาริชาติ วัลย์เสถียร (2553, หน้า 4) กระบวนการเรียนรู้ คือ การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ และผลการรู้ คือ ความรู้ ความเข้าใจ ในสาระต่าง ๆ ความสามารถในการกระทำ การใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ รวมทั้งความรู้ลึก หรือ เจตคติอันเป็นผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้หรือการใช้วิธีการเรียนรู้

2. ความสำคัญของการเรียนรู้

สนธยา พลศรี (2550, หน้า 27 - 28) กล่าวว่า การเรียนรู้มีความสำคัญต่อมนุษย์ทั้งตัวของมนุษย์เอง และสังคมหลายประการ ดังนี้

1. ทำให้มนุษย์มีชีวิตรอดเพราะช่วยให้มนุษย์รู้จักการนำปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตมาใช้ประโยชน์

2. ทำให้เกิดความรู้หรือศาสตร์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

3. ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกล่าวก็คือ มนุษย์สามารถนำความรู้ไปใช้ในการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ การประดิษฐ์ การสร้างนวัตกรรมต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

3.1 มนุษย์นำไปใช้ในการพัฒนาตนเองให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เช่น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมกับการปรับปรุงแก้ไขบุคลิกภาพที่บกพร่อง การรู้จักสร้างสัมพันธ์หรือรู้จักใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ การรู้เท่าทันไม่ตกเป็นเครื่องมือของบุคคลอื่นการสร้างสุนทรียภาพให้กับชีวิต เป็นต้น

3.2 ทำให้มนุษย์ สามารถสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมขึ้นใช้ในสังคมสร้างกิจกรรมด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง เพราะการเรียนรู้ทำให้มนุษย์มีความรู้ความเข้าใจ สามารถสร้างดำเนินการควบคุม และพัฒนากิจกรรมดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม

3.3 ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และสร้างวิธีการป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์ทั้งปัญหาส่วนบุคคล และปัญหาของส่วนรวม

3. หลักการเรียนรู้

Marcy P. Driscoll (2553, หน้า 5) ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่าการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวรอันเป็นผลมาจากประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวยังมีนักการศึกษาไทยหลายท่านได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้เช่นเดียวกัน สุรางค์ โฉวตระกูล (2553, หน้า 186) ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่าการเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือจากการฝึกหัดรวมทั้งการเปลี่ยนปริมาณความรู้ของผู้เรียนส่วน ลีธอร์ วิชชาวุธ (2554, หน้า 2) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้มีองค์ประกอบ 3 อย่างคือ

1. มนุษย์ต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากไม่รู้เป็น รู้ ทำไม่ได้ เป็น ทำได้ ไม่เคยทำ เป็น ทำ

2. การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนั้นต้องเป็นไปอย่างถาวร (Permanent not Temporary)

3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นเกิดจากประสบการณ์การฝึกฝนและการฝึกหัด ไม่ใช่จากเหตุอื่น ๆ นอกจากนั้น

จิราภา เต็งไตรรัตน์ (2554, หน้า 123) กล่าวว่า การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์และการฝึกหัด พฤติกรรมที่เป็นการเปลี่ยนแปลงเพียงชั่วคราวไม่จัดว่าเกิดจากการเรียนรู้ เช่น ความเหน็ดเหนื่อยผลจากการกินยาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากภาวะเป็นต้น

อชรา เอิบสุขศิริ (2556, หน้า 48) กล่าวว่า นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝนแต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์มิได้เป็นการเรียนรู้เสมอไป โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวในช่วงระยะหนึ่งซึ่งเกิดจากการมีสิ่งเร้ามากระตุ้น

สนทยา พลศรี (2550, หน้า 13-15) กล่าวว่า นักการศึกษาได้เสนอหลักการเรียนรู้ไว้หลายแนวทางแต่หลักการเรียนรู้ที่ควรศึกษาเป็นเบื้องต้นคือหลักการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสนาเพราะได้กำหนดหลักการเรียนรู้ไว้ว่าเป็นระบบครบกระบวนการมีองค์ประกอบและขั้นตอนเป็นลำดับต่อเนื่องอย่างสมบูรณ์ ได้สรุปไว้ว่าหลักการเรียนรู้มี 6 ประการ ดังนี้

1. หลักการกัญญาณมิตร มนุษย์มีฐานะทั้งที่เป็นเอกลักษณ์บุคคล และเป็นสมาชิกของสังคม จึงต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตตามลำพังและใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. หลักเวไนยสัตว์ มนุษย์ มีลักษณะเป็นเวไนยบุคคล คือสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนามนุษย์จึงมุ่งเน้นที่ให้ผู้เรียนมีความสำคัญมากที่สุดมุ่งทำความเข้าใจในธรรมชาติและความเจริญเติบโตของมนุษย์ซึ่งมนุษย์สามารถเรียนรู้ได้โดยตนเองและจากสิ่งแวดล้อม

3. หลักปัญญา มนุษย์มีภาวะทางสติปัญญามาตั้งแต่กำเนิดถึงแม้มนุษย์แต่ละคนจากมีความแตกต่างกันแต่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ (โยกปัญญา) ปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้มีความสำคัญมากกว่าปัญญาที่ติดตัวมาแต่กำเนิดจึงต้องพัฒนามนุษย์ด้วยการเรียนรู้ซึ่งแตกต่างกันออกไปตามความพร้อมความสามารถ ความสนใจ

4. หลักองค์รวมการเรียนรู้ของมนุษย์มีลักษณะเป็นองค์รวมของรูปหรือกายภาพ (กาย วาจา) กับนาม (จิตภาวะ) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ไปตามหลักพัฒนาการของชีวิตการเรียนรู้ในทางพุทธศาสนาเป็นกระบวนการพัฒนารูปกับนามรวมเป็นการพัฒนาชีวิตของมนุษย์ในทุกด้าน

5. หลักไตรสิกขา การเรียนรู้ของมนุษย์มีแกนหลัก 3 แกน คือ การฝึกตนเองในเรื่องศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งต้องบูรณาการกล่าวคือ เป็นการฝึกหัด อบรมกาย วาจาและจิตใจ ของมนุษย์ให้สามารถค้นพบ และควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

6. หลักการพัฒนาปัญญา จุดมุ่งหมาย สำคัญของการเรียนรู้ คือการเกิดปัญญาซึ่งเกิดขึ้นและพัฒนาได้ด้วยการเรียนรู้หรือการแสวงหาความรู้ การฝึกฝนค้นคิด และการฝึกตนเอง กระบวนการเรียนรู้ของบุคคลนั้นเริ่มต้นจากการแสวงหาความรู้ด้วยการฟัง การรับเอาจากผู้อื่นแล้วจึงนำมาคิดปฏิบัติ หรือเกิดความรู้แต่ในกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในบางบุคคลอาจเปลี่ยนลำดับได้

4. ประเภทของกระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์มีลักษณะเป็น (Learning Process) คือ เกิดขึ้นเป็นขั้นตอนตามลำดับซึ่งนักจิตวิทยาหลายท่านได้นำเสนอลำดับขั้นตอนการเรียนรู้กระบวนการเอาไว้ ซึ่งมีรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้ น้ำทิพย์

วิภาวิน (2555, หน้า 6 - 7) แบ่งกระบวนการเรียนรู้ออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเกิดการเรียนรู้ (Knowledge) เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นในตัวเองของผู้เรียนสามารถวัดได้ เช่น การวัดจากความจำ ความสามารถในการปฏิบัติ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การเกิดความเข้าใจ (Comprehension) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนสามารถแปลความหมาย หรืออธิบายความของสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้วจนเกิดเป็นความเข้าใจ

ขั้นที่ 3 การนำไปใช้ (Application) เป็นการที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ และความเข้าใจไปใช้ได้หรือนำไปปฏิบัติงานได้อย่างดี

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ (Synthesis) เป็นการที่ผู้เรียนมีความสามารถวิเคราะห์ หรือจำแนกแจกแจงความรู้เป็นหมวดหมู่ได้

ขั้นที่ 5 การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นการที่ผู้เรียนมีความสามารถในการนำความรู้ต่าง ๆ มาสังเคราะห์หรือบูรณาการ ทำให้เกิดองค์รวมความรู้ขั้นได้

ขั้นที่ 6 การประเมินผล (Evaluation) เป็นการที่ผู้เรียนมีความสามารถในการตัดสินใจหรือประเมินสิ่งที่เรียนรู้ ได้ว่าถูกต้อง ดีงาม และเหมาะสมหรือไม่

สุพัตรา ชาติปัญญาชัย (2550, หน้า 30-37) ได้แบ่งประเภทของความรู้โดยพิจารณาตามประเภทของความรู้ ดังนี้

1. ความรู้ทางสังคม หมายถึง ความรู้ในด้านกฎเกณฑ์ วิธีการปฏิบัติ ค่านิยม ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมทางสังคมของมนุษย์โดยความรู้ทางสังคมจะช่วยขัดเกลาบุคคลตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมที่ตนเป็นสมาชิกให้รู้จักปรับตัวเข้ากับกันบุคคลที่สามารถรับรู้ เข้าใจปฏิบัติตนในสังคมได้อย่างเหมาะสมเราจะเรียกว่าเป็นผู้มีความรู้ด้านสังคม หรือมีมารยาทรู้จักกาลเทศะซึ่งความรู้ดังกล่าวเป็นความรู้พื้นฐานที่สมาชิกในสังคมควรได้รับการถ่ายทอดเพื่อรู้และปฏิบัติให้เหมาะสม โดยความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ทางด้านสังคมก่อให้เกิดมิตรภาพระหว่างมนุษย์ทำให้บุคคลมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขความรู้

ประเภทนี้มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของคนและสังคมทำให้สังคมปรับตัวและสร้างกฎเกณฑ์ร่วมกันเพื่อความผาสุกของสังคม

2. ความรู้ในศาสตร์ มนุษย์มีสมองล้ำเลิศมีความสามารถในการเรียนรู้สูงกว่าสัตว์อื่น มนุษย์อาศัยธรรมชาติเป็นครูสอนแต่ด้วยความสนใจต่อการเรียนรู้ มนุษย์สามารถเข้าใจกฎเกณฑ์และความเป็นไปของธรรมชาติได้ดีขึ้น

3. ความรู้ตามหลักศาสนา ศาสนาต่าง ๆ ที่มรอยู่ใน โลกล้วนมีความมุ่งหมายที่จะให้เกิดความสุขและเข้าถึงหลักความจริงในชีวิตซึ่งอาจมีวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างตามหลักการและความเชื่อของศาสนานั้น ๆ

5. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญยิ่งในด้านคุณค่าวัสดุที่ได้จากป่าเพื่อใช้สอยและประโยชน์ทางอื่น ๆ ซึ่งถ้าได้มีวิธีการจัดการดีให้ต้นไม้เจริญโตทดแทนต้นเดิมที่ถูกตัดลงหรือสูญหายไปด้วยแล้วก็จะอำนวยประโยชน์อยู่ได้ยั่งยืนตลอดไปป่ามีส่วนช่วยให้การรักษาทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ คือ รักษาและเสริมความอุดมสมบูรณ์ของผิวดินช่วยควบคุมการดูดซึมและเพิ่มปริมาณน้ำในดินเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและเป็นสถานที่ซึ่งประชาชนจะได้ใช้เป็นที่แสวงหาความสำราญรื่นรมย์จากความสวยงามของสิ่งธรรมชาติสร้างสรรค์ขึ้นไว้

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพ็ญศรี มีมูลทอง (2553) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน โดยการสร้างจิตสำนึกชุมชน ในตำบลบางปูใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ และการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกัน ในการค้นหาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน โดยการสร้างจิตสำนึกชุมชน หมู่ที่ 4 ตำบลบางปูใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน โดยการสร้างจิตสำนึกชุมชน ในตำบลบางปูใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน โดยการสร้างจิตสำนึกชุมชนในตำบลบางปูใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนที่มาจากจิตสำนึกชุมชน ในตำบลบางปูใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ

ผลการศึกษาพบว่า การสร้างจิตสำนึกชุมชน ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างยั่งยืน โดยการสร้างจิตสำนึกชุมชน ในตำบลบางปูใหม่ จังหวัดสมุทรปราการนั้น สร้างได้โดย

1. การมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาชุมชน ชักชวนประชาชนมีการทำกิจกรรมเป็นระยะ ๆ และชักชวนกันพัฒนาทั้งได้ทำการเก็บข้อมูลไปด้วย
2. การพัฒนาให้ประชาชนในชุมชน ได้รับรู้ถึงการทำงานที่นำมาสู่การพัฒนาที่แท้จริง โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้กับผู้นำชุมชน ถึงแรงบันดาลใจที่ทำให้เกิดจิตใจที่ต้องการพัฒนาท้องถิ่นของตน
3. การทำเวทีประชาคม และชักชวนประชาชนเข้าร่วมเวทีประชาคมกับทางเทศบาลและหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ที่มาจัดกิจกรรม อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
4. การให้การส่งเสริมด้านความรู้ จัดหาข้อมูลที่ชุมชนต้องการ หรือสนใจมาศึกษาร่วมกัน
5. การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เพื่อเป็นการสร้างให้ประชาชนมีส่วนร่วม คิดทำและวางแผน เพราะเมื่อประชาชนได้เห็น ว่า คนจากภายนอกได้เข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ แล้ว เกิดประโยชน์ และพัฒนาดีขึ้น คนในชุมชนจึงมีความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองคนในชุมชนจึงเกิดความรักและหวงแหนชุมชนของตนเอง

ธิดารัตน์ อ่อนปลา (2553, หน้า 95) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกของนักเรียน โรงเรียนสีหราชเดโชชัย อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยใช้โครงการ ฝากทรัพย์ไว้ในดิน ฝากสินไว้กับต้นไม้เป็นรูปแบบในการดำเนินงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการสอน เรื่องการปลูกป่าเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อศึกษาจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้โดยการบูรณาการ เรื่องการปลูกป่าเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และเพื่อศึกษาผลการปลูกต้นไม้สักทองของนักเรียนเพื่อศึกษาความคิดเห็นของเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการเชิงปฏิบัติการจริง เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 107 คน โรงเรียนสีหราชเดโชชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียน โรงเรียนสีหราชเดโชชัย จำนวน 37 คนที่ได้มาด้วยความสมัครใจ (นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 3 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนสีหราชเดโชชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1) ผู้ร่วมวิจัยได้แก่ ครู ผู้บริหารจำนวน 7 คนและตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลของการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่องการปลูกป่าเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้โครงการ ฝากทรัพย์ไว้ในดิน ฝากคืนไว้กับต้นไม้ ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของแต่ละช่วงชั้นไม่จำเป็นต้องครบทั้ง 8 กลุ่มสาระขึ้นอยู่กับดุลพินิจครูผู้รับผิดชอบและความเหมาะสมของนักเรียนแต่ละช่วงชั้น แต่ต้องมีกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้แก่ สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การเขียนแผนผังการปลูกต้นสัก ภาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การปลูกวิธีการปลูกต้นสัก และการดูแลรักษา สาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง การปลูกต้นสักกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จากการจัดกิจกรรมเรียนรู้แบบบูรณาการสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยใช้โครงการ “ฝากทรัพย์ไว้ในดิน ฝากคืนไว้กับต้นไม้” เป็นแกนในการดำเนินการ พบว่า นักเรียนมีผลเฉลี่ยจากการทดสอบวัดความรู้-ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องการปลูกป่าเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหลังเรียน จิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน จากการศึกษาพบว่าก่อนเรียนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสีหราชเดโชชัย มีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อยู่ในระดับ “ปานกลาง”

พรพิชญ์ วิริยากุลภักดิ์ (2553, หน้า 79) ทำการศึกษาเรื่อง ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนธิดาแม่พระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามสมมติที่ตั้งไว้ 2 ข้อ และผลการวิเคราะห์เพิ่มเติมนอกเหนือสมมติฐานท้ายสุดคือ ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยไปใช้โดยมี วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนธิดาแม่พระ ก่อนและหลังการที่ได้รับการใช้ชุดชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนธิดาแม่พระ ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวกับกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะ เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนธิดาแม่พระ กลุ่มทดลองภายหลังการทดลองกับช่วงระยะเวลาติดตามผลโดยมี ประชากรที่ไว้ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนธิดาแม่พระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 10 ห้องเรียน รวมจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 540 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนธิดาแม่พระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่มโดย

การจับฉลากมา 2 ห้องจากจำนวน 10 ห้องได้ห้อง ป.2/4 จำนวน 49 คน ห้อง ป.2/8 จำนวน 51 คน รวมจำนวน 100 คน มีลักษณะที่เป็นตัวแทนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากเพื่อเข้ากลุ่ม (Random Assignment) เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 50 คน

ผลการวิจัยพบว่า ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนธิดาแม่พระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิเคราะห์การวิจัยตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนธิดาแม่พระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีจิตสำนึกสาธารณะเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะนักเรียนกลุ่มทดลองมีจิตสำนึกสาธารณะสูงขึ้นกว่า นักเรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้ข้อสนเทศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ระยะติดตามผลนักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ มีจิตสำนึกสาธารณะแตกต่างจากช่วงเสร็จสิ้นการทดลอง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุชาติ นกออน (2550, หน้า 64) ทำการวิจัยทดลองสร้างยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแบบจังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแบบการมีส่วนร่วม ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเองแบบยั่งยืน และเพื่อจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแบบการมีส่วนร่วม ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เพื่อประเมินและติดตามการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืดในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับชุมชน โดยมีผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืดในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน เข้าร่วมประชุมประชาคมจำนวน 136 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบฟอร์มการรวบรวมข้อมูลปริมาณสัตว์น้ำ ณ ทำขึ้นปลารายวัน แบบสำรวจปริมาณทรัพยากรสัตว์น้ำ ณ ทำขึ้นปลาสรูปรายเดือนแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอน คือ แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืดในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน แบบทดสอบเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ แบบทดสอบเกี่ยวกับจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ และแบบทดสอบเกี่ยวกับพฤติกรรมในการทำประมงที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

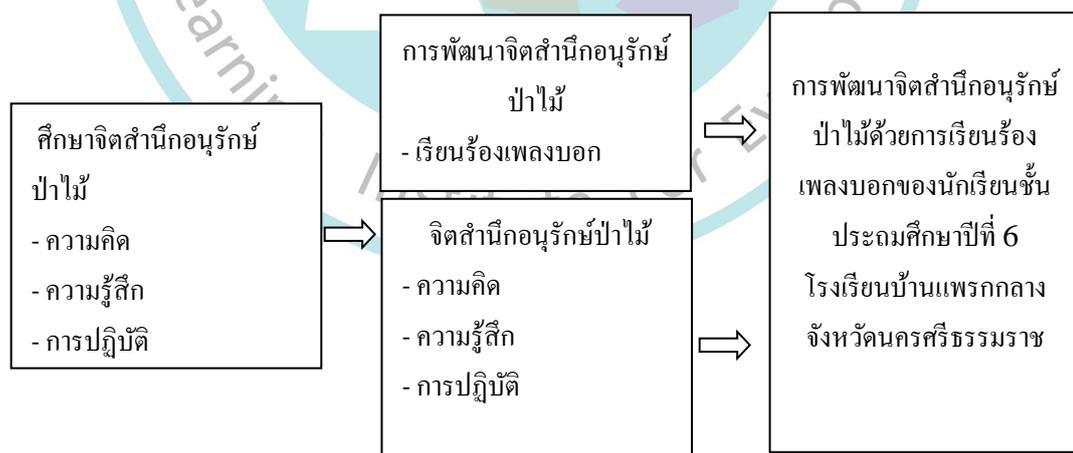
ผลการวิจัยพบว่า จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืดพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนจิตสำนึกในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ก่อนใช้ยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ได้ค่าเฉลี่ย = 31.77 หลังการใช้ยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ได้ค่าเฉลี่ย = 39.50 เมื่อทดสอบความแตกต่างของจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ก่อนและหลังการใช้ยุทธศาสตร์ โดยใช้ t-dependent พบว่า จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ภายหลังการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ สูงกว่าก่อนการใช้ยุทธศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมในการทำการประมงของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืดพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมในการทำการประมงที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ก่อนใช้ยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ได้ค่าเฉลี่ย = 37.90 หลังการใช้ยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ได้ค่าเฉลี่ย = 41.32 เมื่อทดสอบความแตกต่างพฤติกรรมในการทำการประมงที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ก่อนและหลังการใช้ยุทธศาสตร์ โดยใช้ t-dependent พบว่า พฤติกรรมในการทำการประมงที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ภายหลังการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ สูงกว่าก่อนการใช้ยุทธศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบองค์ประกอบของจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ทั้ง 3 ด้าน คือ ระดับความรู้ความเข้าใจ จิตสำนึกและพฤติกรรม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด โดยใช้ t-test พบว่า คะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 ด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยหลังจากการทดลองใช้ยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแบบการมีส่วนร่วม ของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด ผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด มีความรู้ความเข้าใจ เกิดจิตสำนึก และมีพฤติกรรมที่เป็นไปในแนวทางที่ดีกว่าก่อนการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ ได้ค่าเฉลี่ย = 124.02 แสดงให้เห็นว่าการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแบบการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการอาชีพทำประมงน้ำจืด เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำสูงขึ้นกว่าเดิม

ทรงศิริ วิชิรานนท์ (2553, หน้า 73) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจิตสำนึกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร กลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาทั้ง 9 คณะของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2/2552 จำนวน 386 คน โดยสุ่มแบบแบ่งชั้น

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยพื้นฐานที่ต่างกันมีจิตสำนึกเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน พบว่าเพศ ภูมิลำเนา อายุ ประเภท โรงเรียนที่นักศึกษาสำเร็จ ชั้นปี ที่ต่างกันมีจิตสำนึกเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกันส่วนระดับความรู้ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง และรายรับของนักศึกษาที่ต่างกันมีจิตสำนึกเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยพื้นฐานที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน พบว่าเพศ ภูมิลำเนา อายุ ประเภท โรงเรียนที่นักศึกษาสำเร็จ ที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน ส่วนชั้นปี ระดับความรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และรายรับของนักศึกษาที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อ พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำนึกเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ นักศึกษาที่มีจิตสำนึกเศรษฐกิจพอเพียงค่าเฉลี่ยสูงจะมีความคิดเห็นต่อแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงสูงในทิศทางเดียวกัน

7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยการเรียนร้องเพลงบอกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมุ่งหวัง เพื่อศึกษาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลางและเพื่อพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ ด้วยการเรียนร้องเพลงบอกสี่พื้นบ้านภาคใต้ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

รูปแบบในการวิจัย

การวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรเป้าหมายวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างและขนาดตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ประชากรเป้าหมายโดยมีนักเรียน โรงเรียนบ้านแพรกกลางจำนวน 353 คน โดยคัดเลือกเฉพาะเจาะจงคุณสมบัติที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน เนื่องจากวิจัยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยได้อย่างเหมาะสม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ใช้แบบสัมภาษณ์ คำถามประกอบการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม โดยทำการสนทนากลุ่มกับ นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง จำนวน 30 ราย
2. เครื่องมือช่วยจำ ได้แก่ กระดาษฟรียชาร์ต สมุดบันทึก
3. อุปกรณ์อื่น ๆ เช่น เครื่องบันทึกเสียงใช้บันทึกข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์, กล้องถ่ายรูปใช้ในการบันทึกภาพกิจกรรมในการทำกิจกรรม, กระดาษใช้ในการบันทึกข้อมูลระหว่างการทำกิจกรรม

4. นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาความ (Descriptive Research)

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) และวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สรุปความตามประเด็น

5.1 ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) เป็นการศึกษาค้นคว้าแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากหนังสือ รายงานวิจัย และเอกสารบทความต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษา รวมถึงข้อมูลของชุมชน ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมา สภาพทางกายภาพ ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ศึกษา

5.2 ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Study) ได้แก่

5.2.1 ดำเนินการสนทนาร้องเพลงบอกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ การอนุรักษ์ป่าไม้

5.2.2 การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (participatory observation) โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน โดยเฉพาะการทำกรรงเพลงบอก กิจกรรมเชิงอนุรักษ์ป่าไม้ รวมถึงเข้าร่วมกลุ่ม เครือข่ายอนุรักษ์ป่าไม้ เพื่อที่จะเข้าใจในจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียน

5.2.2 แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ (interview) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) โดยผู้วิจัยได้ตั้งคำถามในประเด็นต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลการรับรู้ ความรู้สึก พฤติกรรมและวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของนักเรียน

ตอนที่ 3 ข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมและดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

5.2.3 การสนทนากลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม การเข้ามามีส่วนร่วม และกิจกรรมในการดำเนินงานของกลุ่ม เครือข่าย รวมทั้งข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่าง

5.2.4 แบบจดบันทึกภาคสนาม เพื่อใช้ในการจดรายละเอียดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

สถานที่ในการวิจัย

สถานที่วิจัยคือ โรงเรียนบ้านแพรกกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ระยะเวลาการดำเนินการวิจัย

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย 8 เดือน ตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ. 2560 ถึง เมษายน พ.ศ. 2561

ปฏิทินการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 3.1 ปฏิทินการปฏิบัติงาน

กิจกรรม	ก.ย	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ย	เม.ย
เสนอโครงร่าง	/							
ศึกษาวรรณกรรม		/	/	/				
เก็บข้อมูล					/			
วิเคราะห์เนื้อหา						/		
เขียนรายงานการวิจัย							/	
ปรับปรุงแก้ไข							/	/

การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาความ (Descriptive Research) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยการเรียนรู้เพลงบอกสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

พื้นที่ศึกษา

จิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษาพื้นที่ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่า

โรงเรียนบ้านแพรกกลางตั้งอยู่ที่อำเภอถ้ำพรรณรา จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่กลางหุบเขา ซึ่งเป็นรอยต่อระหว่างจังหวัดสุราษฎร์ธานีกับจังหวัดนครศรีธรรมราช โรงเรียนบ้านแพรกกลางมีภาพลักษณะทั่วไปหลายด้านสิ่งที่สะท้อนภาพลักษณะที่โดดเด่นอันสอดคล้องกับคำขวัญ คือ พระไสยศาสน์ล้ำค่า ตระการตาถ้ำกัลยาณมิตร ผลิตยางพารา อนุรักษ์ป่า ชื่นถ้ำ ชื่นถ้ำเป็นประเพณี สายตาปีชลเขต ตามความหมายจากคำขวัญดังกล่าวสรุปได้ว่า

พระไสยศาสน์ล้ำค่า หมายถึง พระพุทธผู้มีบารมีขจัดภัยราหูบังเกิดความร่วมมือเป็นสุข เกิดอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์อัศจรรย์ในชีวิตในตำนานเล่าว่ามีชีปริงและชีปรางนำสัมภาระและผู้คนเดินทางมาทางทะเลเพื่อนำแก้วแหวน เงินทอง ไปสร้างพระบรมธาตุเมื่อมาถึงอุ้งเรือ (ปัจจุบันคือบ้านปากปรา) ได้ทราบว่พระบรมธาตุสร้างเสร็จแล้วจึงได้ขึ้นบกหาสถานที่ที่เหมาะสมคือถ้ำทองแล้วได้สร้างพระพุทธไสยาสน์ในถ้ำดังกล่าวและนำแก้วแหวนเงินทองบรรจุไว้ในองค์พระพุทธไสยาสน์นั้นด้วย เมื่อถึงแก่กรรมลูกหลานจึงได้สร้างพระพุทธรูปขึ้น 2 องค์นำกระดูกของชีปริงชีปรางบรรจุพอถึงวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 11 จะมีการทำบุญบูชา พระพุทธไสยาสน์ และพระพุทธรูปที่บรรจุกระดูกชีปริงชีปราง ซึ่งต่อมาเรียกว่าพระปริง พระปรางเป็นประจำตลอดมาทุกปีตระการตาถ้ำกัลยาณมิตร หมายถึง ถ้ำกัลยาณมิตรซึ่งเป็นสำนักสงฆ์ ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 7 ตำบลคูสิต อำเภอถ้ำพรรณราแต่มีอาณาเขตติดต่อกับ โรงเรียนบ้านแพรกกลางมีลักษณะเป็นภูเขาและมีถ้ำอยู่เป็นจำนวนมากมีอุโมงค์สลัซบซ้อนสามารถลอดถึงทั่วทุกถ้ำในบริเวณเดียวกันมีถ้ำธารไหลผ่านมีต้นไม้ร่มรื่นเหมาะแก่การพักผ่อนและในบางเวลาสามารถเห็นสัตว์ เช่น ลิง ค่าง ผลิตยางพารา หมายถึง อาชีพหลักของ

ชาวอำเภอถ้ำพรรณราและผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนบ้านแพรกกลาง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชาวบ้านร้อยละ 80 มีอาชีพทำสวนยางพาราซึ่งเป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านเป็นอย่างดียางพาราเป็นไม้ยืนต้นมีถิ่นกำเนิดบริเวณลุ่มน้ำแอมะซอนประเทศบราซิลและประเทศเปรูทวีปอเมริกาใต้ โดยชาวพื้นเมืองเรียกว่า เกาซู (cao tchu) แปลว่า ต้นไม้ร้องไห้จนถึงปี พ.ศ. 2313 (ค.ศ. 1770) โจเซฟ 프리สต์ลีย์พบว่ายางสามารถนำมาลบรอยดำของดินสอได้จึงเรียกว่ายางลบหรือตัวลบ (rubber) ซึ่งเป็นศัพท์ใช้ในประเทอังกฤษและประเทศเนเธอร์แลนด์เท่านั้นศูนย์กลางของการเพาะปลูกและซื้อขายยางในอเมริกาใต้แต่ดั้งเดิมอยู่ที่รัฐปารา (Pará) ของประเทศบราซิล ยางชนิดนี้จึงมีชื่อเรียกว่า ยางพาราอนุรักษ์ป่าชื้นน้ำ หมายถึงการอนุรักษ์ป่าไม้ซึ่งเป็นแหล่งน้ำแหล่งเก็บกักน้ำฝนและน้ำทำเป็นแหล่งทรัพยากรและผลผลิตธรรมชาติที่มนุษย์สามารถเข้าไปเก็บเกี่ยวใช้ประโยชน์ได้และมีความสำคัญต่อการคมนาคมในท้องถิ่นรวมถึงการเป็นแหล่งรวมสายพันธุ์พืชและสัตว์อันมีความสำคัญทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งของผู้ผลิตที่สำคัญในห่วงโซ่อาหารนอกจากนี้บางแห่งยังมีความสำคัญด้านนันทนาการและการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นและเป็นแหล่งศึกษาวิจัยทางธรรมชาติวิทยาอีกด้วย ประเพณีขึ้นถ้ำเป็นประเพณีที่มีการสืบทอดกันมาแต่อดีตนิยมจัดขึ้นเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรด้วยความเชื่อว่าการทำนาหรือกิจกรรมการเกษตรที่ประสบความสำเร็จได้เกิดจากการคลบแคลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายการขึ้นถ้ำจึงเป็นพิธีกรรมใช้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมักเป็นพระพุทธรูปของวัดเพื่อแสดงความกตัญญูและเป็นนิมิตรหมายที่ดีให้แก่ชีวิตในอำเภอถ้ำพรรณรามีการแห่กระเจาดำขึ้นถ้ำในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 11 เพื่อเป็นการบูชาสักการะพระพุทธรูปไสยาสน์ซึ่งเป็นประเพณีสำคัญอย่างหนึ่งที่ชาวอำเภอถ้ำพรรณราได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่ครั้งโบราณจนถึงปัจจุบันซึ่งในกระเจาดำประกอบด้วยขนมพอง ขนมลา ขนมบ้า นำไปกราบไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว สายตาปีชลเขต หมายถึง ต้นน้ำบนเทือกเขาหลวงในอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อเกิด แม่น้ำตาปีที่ใหญ่ผ่านอำเภอฉวาง อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอเขาชัยมา อำเภอพระแสง อำเภอบ้านนาสาร อำเภอเคียนซา อำเภอพุนพิน และอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี อำเภอไชยา และไหลออกสู่ทะเลที่อ่าวบ้านดอนรวมระยะทาง 232 กิโลเมตรเป็นแม่น้ำสายยาวที่สุดของภาคใต้มีคลองสาขาที่สำคัญ 6 สาย ได้แก่

1. คลองสินปุนต้นน้ำอยู่ในเขตจังหวัดกระบี่ไหลมารวมกับแม่น้ำตาปีทางฝั่งซ้ายในตำบลสินปุน อำเภอพระแสง
2. คลองอปีนต้นน้ำมาจากอำเภอทับปุด จังหวัดพังงาไหลมารวมกับแม่น้ำตาปีทางฝั่งซ้ายในตำบลสินปุนเช่นกันชุมชนบ้านแพรกกลาง ตำบลคลองเสในเขตอำเภอถ้ำพรรณรา จังหวัดนครศรีธรรมราช วิถีชีวิตของชุมชนส่วนใหญ่แล้วจะมีลักษณะสังคมเกษตรกรรมยังต้องพึ่งพาอาศัย

ธรรมชาติเป็นหลักในการดำรงชีวิตแต่อย่างไรก็ตามชุมชนบ้านแพรกกลางยังคงยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นเป็นจารีตและครรลองของการดำเนินชีวิตซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่อพยพมาจากที่อื่นเพื่อหาหาแหล่งทำกินในอดีตนอกจากจะประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำนา ทำไร่แล้ว ในยามว่างจะมีการร้องเพลงบอกในการเกี่ยวสาวหรือในงานบุญต่างๆ เช่น วันโกนหัว งานสงกรานต์ ต่อมาสังคมเริ่มเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ พ.ศ. 2521 มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือนความสะดวกสบายเริ่มเข้ามาแทนที่ชาวบ้านที่ร้องเพลงบอกทุกครัวเรือนเริ่มเปลี่ยน มีจำนวนลดลงเรื่อย ๆ หันมาฟังเพลงสตริง ลูกทุ่ง คงเหลือเฉพาะทายาทในการร้องเพลงบอกหรือคนที่มีใจรัก จึงมีการรวมกลุ่มคือ กลุ่มอนุรักษ์เพลงบอก ซึ่งปัจจุบันยังเหลือน้อยซึ่งควรรหาแนวทางในการอนุรักษ์ และส่งเสริมถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังต่อไป

การพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยการเรียนร้องเพลงบอกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

กระบวนการเรียนร้องเพลงบอก

เมื่อกำหนดตารางการเรียนรู้เรียบร้อยแล้วก็ดำเนินการสอนตามแผนการสอน สัปดาห์ละ 1 คาบ เท่ากับ 1 ชั่วโมง เมื่อนักเรียนมาพร้อม ครูก็นำสื่อการสอน คือ นิ่ง แผ่นป้ายไวเนล บทเพลงบอก และ โน้ตบุค แผ่นซีดี เมื่อมาถึงก็ตรวจสอบรายชื่อทีละคนว่านักเรียนมาครบหรือไม่ เมื่อตรวจสอบรายชื่อเรียบร้อยแล้วโดยการให้ขานชื่อทีละคน ซึ่งครูได้ทำสมุดคณวไว้เรียบร้อยแล้วเริ่มเช็คชื่อตั้งแต่คาบแรก

ชั่วโมงแรก

ขั้นตอนที่ 1 เริ่มตั้งแต่เล่าประวัติความเป็นมาของเพลงบอกว่าเกิดขึ้นมาแต่เมื่อใด วิธีการสืบทอด เป็นอย่างไรและเพลงบอกที่มีชื่อเสียงในอดีตมีใครบ้าง และเพลงบอกเรื่องที่สุดสมัยใด

ขั้นตอนที่ 2 เปิด ซีดีกับโน้ตบุค ให้ฟังว่าเพลงบอกเขาร้องกันอย่างไร

ขั้นตอนที่ 3 ครูสอนไปที่ละวรรค โดยแจกบทร้องให้ทุกคน พร้อมอธิบายให้ฟัง โดยมีแผ่นไวเนล บทเพลงบอก ให้ดูด้วย ซึ่งตั้งอยู่หน้าห้องเรียน ครูเริ่มฝึกไปที่ละวรรค ทั้งวิธีการร้องของแม่เพลงและวิธีการรับของลูกคู่ ครูทำให้ดูหลาย ๆ ครั้ง แล้วให้นักเรียนว่าตามไปที่ละวรรค

ขั้นตอนที่ 4 ครูร้องให้ฟังทั้งบท โดยสวมบทบาทเป็นแม่เพลง และลูกคู่ ครูทำเป็นตัวอย่างทั้งร้องทั้งรับและเกาะจังหวะลงไปด้วย

ขั้นตอนที่ 5 ให้นักเรียนร้องพร้อม ๆ กัน โดยสวมบทบาทเป็นแม่เพลง และลูกคู่ทุกคนฝึกแบบนี้หลาย ๆ เทียว

ชั่วโมงที่ 2

1. ฝึกบทให้สวมบทบาทเป็นมีเพลงและลูกคู่ทั้งสำนวน (เพลงบอกอนุรักษ์ต้นไม้)
2. ฝึกไปหลาย ๆ เที้ยว และแก้ไขจังหวะให้ถูกต้องโดยครูจะร้องเป็นตัวอย่างก่อนเสมอ
3. สังเกต และฟังว่านักเรียนคนไหนเสียงดีบ้าง

ชั่วโมงที่ 3

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มทั้งหมด 6 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน และกำหนดในแต่ละกลุ่มประกอบด้วย

1. แม่เพลง
2. มือหนึ่ง
3. ลูกคู่
4. ลูกคู่
5. ลูกคู่

หมายเหตุ ให้นักเรียนคัดเลือกกันเองภายในกลุ่มนั้น ๆ แล้วให้ฝึกร้องกันในแต่ละกลุ่ม เมื่อใกล้หมดคาบเรียน ครูอบรมให้นักเรียนมีจิตสำนึกรักต้นไม้ โดยสอดแทรกคำถาม และจดจำที่นักเรียนตอบมาบันทึกไว้

ชั่วโมงที่ 4

1. ทดสอบแต่ละกลุ่ม

2. สังเกตแต่ละกลุ่มว่านักเรียนคนไหนเสียงดี มีลีลา มีจังหวะดี ก็บันทึกไว้แล้วคัดเลือกคนที่มีความสามารถเด่นมาอยู่กลุ่มเดียวกัน ฝึกเพื่อออกเป็นงานต่าง ๆ โดยครูเขียนบทให้แล้วฝึกหลาย ๆ เที้ยว ซึ่งสิ่งต่าง ๆ นี้ นักเรียนไม่เคยได้เรียนรู้มาก่อน ทำให้มีการสืบทอดเพลงบอกไว้ในชุมชนเราได้ นักเรียนก็จะมึจิตสำนึกรักต้นไม้ โดยจะปลูกกันที่บ้าน เช่น ปลูกผักสวนครัว บ้านนักเรียนคนใดมีส่วนขงก็สำรวจต้นไม้ในสวนแล้วอนุรักษ์ 1 ต้น โดยบันทึกชื่อต้นไม้ อายุสรรพคุณทางยาว่ามีประโยชน์อย่างไร นักเรียนก็ภูมิใจได้มีต้นไม้เป็นของตนเอง นักเรียนภาคภูมิใจนี่คือเป็นการพัฒนาจิตสำนึกของนักเรียนและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันไว้ได้ และต่อยอดไปกับอนาคตได้ โดยนักเรียนจะเป็นคนดีของสังคมต่อไป

เพลงบอกเศรษฐกิจพอเพียง

ผมขอส่งเสียงสำเนียงถ้อย

นั่งกราบเรียบร้อยหญิงชาย

ตลอดดาวแก่แม่หม้าย

ผมไหว้ลงถ้วนถี่

อ้างเรื่องพอเพียงของในหลวง

ที่ทรงเป็นห่วงประชาชี

ผมยกของดีมาเป็นชัย

ให้ผู้ฟังเขาพอใจ

ข้อหนึ่งทำนาสักสามไร่
 ทุกคำทุกเช้าได้กิน
 ข้อที่สองต้องเสียดปลา
 พอปลาตัวใหญ่ได้แกง
 สามทำถูกปลูกผลไม้
 ปลูกไว้ข้างบ้านกินลูก
 สี่รั้วรั้วปลูกผักสวนครัว
 ผมไม่โกหกเป็นอาหาร
 หัวทำปุ๋ยหมักหลักอินทรีย์
 จะบอกให้ทราบทุก
 หกเลี้ยงแม่ไก่สักห้าตัว
 เพื่อได้ผลิตลูกไก่
 เจ็ดเพื่อหอมออมวันบาท
 คนเผ่าคนแก่เขาจะชม
 แปดทำบัญชีเกิดประชา
 ได้รู้สินจ่ายหรือรับ
 เก้าเราคิดตรงสามสี่
 คิดเพื่อสืบสานสัญลักษณ์
 สิบคิดตรงของในหลวง
 ให้เราทุกไทยเกิดพระองค์

เราอยู่สบายมีข้าวกิน
 ในถิ่นอาศัย
 เราเสียดไว้ที่คามัย
 เรากินได้แรงออก
 ขอให้ทุกคนผสมผสาน
 ให้ถูกไปตามหลัก
 เรารวมไปถึงบัวบก
 มันปลอดเรื่องสารพิษ
 เขาเรียกว่าชีวภาพ
 แล้วฟ้าจะลิขิต
 ขอให้ทุกคนได้คิด
 ยังไงเราได้กิน
 เรื่องนี้ก็ไม่พลาดแน่
 พอสมใจถวิล
 ทำแล้วให้เป็นอาจิม
 เรานับสักเท่าใด
 เราดีไว้ที่หน้าบ้าน
 เรื่องนี้เป็นหลักใหญ่
 พระองค์ก็ทรงห่วงใย
 ให้ทรงพระเจริญ
 ประพันธ์โดย ค.ศ.ปรีชา สุขจันทร์

เพลงบอก ม.ชีวิต

ออ ออ มหาลัยชีวิตผลิตปัญญา
 เมื่อมีปัญหาไม่อดตาย
 ถ้าไม่รู้เราต้องโดนเขาหลอก
 หลงตามเกมกลนายทุน
 รายได้รายจ่ายมันไม่สมดุล
 กว่าเราจะเรียนรู้เหมือนเป็นรวด
 เราเปลี่ยนวันนี้เพื่อชีวิใหม่

นำสู่ท้องนาท้องไร่
 ชีวิตไม่ไร้เหตุผล
 ดังคำเพลงบอกนิพนธ์
 หลอกจนหัวหมุนเวียน
 หลงหวยหลงหุนเงินกู
 หลายคนต้องปวดเศียร
 ให้เราตั้งใจหมั่นเพียร

เรามาเล่าเรียนเศรษฐกิจ	ชีวิตที่พอเพียง
เรามาหาวิชาแก่น	เราอย่าเป็นคนทรูหรา
ให้เลิกเล่นห่วยให้รวยปัญญา	ไม่ใช่มาหาเสียง
เขาสอนคนสอนให้เป็นคน	สอนให้พึ่งตนเองพึ่งพอเพียง
ร้อกร้อยเรียบเรียงเรียนรู้	ให้อยู่พึ่งตนเอง
เพื่อให้อยู่ดีได้กัณฑ์	อยู่อย่างมีศรีมีศักดิ์
ไม่ให้จมปลักไม่เปลี่ยนใจ	ชีวิตไม่โหม่งแหลง
ปลูกผักเรียบริ่อยอย่างน้อยห้าอย่าง	พอเป็นแนวทางไว้กินเอง
ชีวิตครั้นเคร่งทั่วไทย	ปลูกสมุนไพรงัน
ออมวันละบาทอย่าขาดปุ๋ยหมัก	ครอบครัวน่ารักสนอง
เรามาทำบัญชีมีข้าวกล้อง	ผมแถมเป็นของขวัญ
ออกกำลังกายเป็นความหวังชุมชน	เราต้องนำคนสัมพันธ
ต้องสมานฉันท์รวมกลุ่ม	พัฒนาในชุมชน
ปลูกไม้ไว้เพื่อใช้สอย	เราปลูกให้บ่อยเป็นเรื่องราว
ได้เก็บเก็บได้ในสามปี	ชีวิตทวีผล
ทำสมาธินี้ยิ่งยวด	ทุกวันเราต้องสวดมนต์
เพื่อให้หลักพันอบายมุข	มันมีแต่ทุกข์ใจ
เราต้องทำได้ทั้งสิบข้อ	อย่าถอยอย่าท้อกับชีวิต
มีผลผลิตงอกขึ้นจริง	เป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่
ตามหลักปรัชญาของในหลวง	พระองค์ทรงห่วงปวงไทย
ชีวิตสดใสก้าวหน้า	มันคงสถาวร
ขอเชิญพี่น้องใจร้องขอ	เชิญมาเรียน ม.ชีวิต
ความรู้สัมฤทธิ์สุขใจ	สุดยอดสโมสร
ขออวยพรก่อนลา	พระรัตนอำนวยพร
ปรีชาหนักกลอนหยุดเสียงเป็	จะลงว่าเอวัง
	ประพันธ์โดย ค.ต.ปรีชา สุขจันทร์

หลังจากเรียนร้องเพลงบอกและดำเนินกิจกรรมการร้องเพลงบอกตามประเพณีต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์รายบุคคลและสัมภาษณ์โดยวิธีการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลักเกี่ยวกับจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ พบว่า จิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ในชุมชนโรงเรียนบ้านแพรกกลาง ของกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีดังนี้

ด้านความคิด

นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้รับรู้ความสำคัญของป่าไม้ จากการใช้ภูมิปัญญาการร้องเพลงบอก ได้รับรู้ถึงการปรับใช้ภูมิปัญญาในการสื่อสารถึงความสำคัญของป่าไม้ ดิน น้ำ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของทุกคน

นักเรียนที่ได้เรียนร้องเพลงบอก เนื้อหาเกี่ยวกับความสำคัญของป่าไม้ มีความทรงจำที่ดีกับเนื้อหาเพลงบอกที่เกี่ยวกับป่าไม้ ดิน น้ำ รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ความทรงจำที่ดีส่งผลต่อการรับรู้เนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับป่าไม้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต เกี่ยวกับความรู้สึกต่อผู้ที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

ความมีเหตุมีผล การรับรู้เรื่องราวของป่าไม้จากการเรียนร้องเพลงบอก ความทรงจำในเนื้อหาเพลงบอกช่วยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีเหตุมีผลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จัดการทรัพยากรของครอบครัว ของชุมชน ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การปลูก การรวมกลุ่มอนุรักษ์ป่าไม้ การมีส่วนร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์ต่าง ๆ ล้วนส่งผลต่อการเรียนรู้ในการสืบค้นข้อมูลการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และแนวทางในการอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยตนเองได้ ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์อื่น ๆ เพราะป่าไม้มีประโยชน์ทั้งการเป็นแหล่งวัตถุดิบของปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรคสำหรับมนุษย์ และยังมีประโยชน์ในการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น สัตว์ป่า ดิน น้ำ อากาศ แหล่งน้ำด้วย นอกจากนี้เมื่อขาดต้นไม้คอยดูดซับน้ำไว้ น้ำก็จะไหลบ่าท่วมบ้านเรือน และที่ลุ่มในฤดูน้ำหลากพอลงถึงฤดูแล้งก็ไม่มีน้ำซึมใต้ดินไว้หล่อเลี้ยงต้นน้ำลำธารทำให้แม่น้ำมีน้ำน้อย ส่งผลกระทบต่อมาถึงระบบเศรษฐกิจและสังคม เช่น การขาดแคลนน้ำในการการชลประทานทำให้ทำนาไม่ได้ผลขาดน้ำมาผลิตกระแสไฟฟ้า ป่าไม้มีประโยชน์มากมายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประโยชน์ทางตรง ได้แก่ การนำไม้มาสร้างอาคารบ้านเรือนและผลิตภัณฑ์ต่าง เพอร์นิเจอร์ กระดาษ ไม้ขีดไฟ ฟืน ไม้ใช้เป็นอาหารจากส่วนต่าง ๆ ของพืชและผล ไม้เส้นใย ที่ได้จากเปลือกไม้และเถาวัลย์มาถักทอ เป็นเครื่องนุ่งห่ม เชือก ไม้ทำยารักษาโรค ประโยชน์ทางอ้อม ป่าไม้เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารเพราะต้นไม้จำนวนมากในป่าจะทำให้น้ำฝนที่ตกลงมาค่อย ๆ ซึมซับลงในดิน กลายเป็นน้ำใต้ดินซึ่งจะไหลซึมมาหล่อเลี้ยงให้แม่น้ำ ลำธารมีน้ำไหลอยู่ตลอดปี ป่าไม้ทำให้

เกิดความชุ่มชื้นและควบคุมสภาวะอากาศ ใอน้ำซึ่งเกิดจากการหายใจของพืช ซึ่งเกิดขึ้นอยู่มากมายในป่าทำให้อากาศเหนือป่ามีความชื้นสูงเมื่ออุณหภูมิลดลง ใอน้ำเหล่านั้นก็จะกลั่นตัวกลายเป็นเมฆ แล้วกลายเป็นฝนตกลงมา ทำให้บริเวณที่มีพื้นป่าไม่มีความชุ่มชื้นอยู่เสมอ ฝนตกต้องตามฤดูกาลและไม่เกิดความแห้งแล้ง ป่าไม้เป็นแหล่งพักผ่อนและศึกษาความรู้ บริเวณป่าไม้จะมีภูมิประเทศที่สวยงามจากธรรมชาติรวมทั้งสัตว์ป่าจึงเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจได้ดี นอกจากนั้นป่าไม้ยังเป็นที่ยืนของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์จำนวนมาก จึงเป็นแหล่งให้มนุษย์ได้ศึกษาหาความรู้

ด้านความรู้ลึก

จากการเรียนร้องเพลงบอกของนักเรียน ทำให้นักเรียนรู้สึกรัก ห่วงแค้น ทรัพยากรธรรมชาติทุกอย่าง ด้วยเห็นว่าเป็นทุนทางธรรมชาติ ทุนของชีวิต ทุนของครอบครัว ทุนของชุมชน ทุนที่มีอยู่แล้วไม่ต้องสรรหาแต่อย่างใดและยังคำนึงถึงภาวะโลกร้อนซึ่งเป็นปัญหาของทุกคนบนโลกใบนี้

นักเรียนรู้สึกภูมิใจในชีวิตชนบท ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ดิน น้ำที่อุดมสมบูรณ์ รวมทั้งภูมิปัญญาของชุมชนด้านการร้องเพลงบอกที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากร และสามารถนำมาปรับใช้ให้เชื่อมโยงกัน ได้อย่างเพลงบอก หนึ่งตะลุง

การเรียนร้องเพลงบอกที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ไม้ ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างและชุมชนรู้สึก มีความมั่นใจ มีการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม กล้าเป็นผู้นำในการนำเสนอข้อมูลเชิงอนุรักษ์ กล้าร้องบอกกล่าวต่อผู้อื่น ต่อชุมชน ให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากร ความสำคัญ of ป่าไม้ ความสำคัญของการร่วมมือ การรวมกลุ่ม การรวมพลังชุมชนในการจัดการทรัพยากร จัดการอนุรักษ์ป่าไม้

นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ลึกซึ้งรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อชุมชน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว โดยการแสดงออกด้วยการที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างรวมกลุ่มร้องเพลงบอกในงานเทศกาล โดยเฉพาะประเพณีงานศพที่นักเรียนได้ไปแสดงเพลงบอกซึ่งเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้านการปฏิบัติ

ในระดับครัวเรือน พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างได้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้ เห็นความสำคัญของทุนทางทรัพยากรในครัวเรือน จึงเกิดการปฏิบัติในระดับครอบครัว ด้วยการปลูกผักสวนครัว ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก นักเรียนจะศึกษาถึงชื่อพืชทุกอย่างที่มีอยู่ในครัวเรือน รวมทั้งค้นหาสรรพคุณของพืชในครัวเรือน มีการแลกเปลี่ยนพืชกันในกลุ่มนักเรียน การร้องขอให้ผู้ปกครองเลิกใช้สารเคมีในครัวเรือน ลดการใช้สารเคมีในชุมชน นักเรียนได้เรียนรู้จักการออมทรัพย์ด้วยต้นไม้ของครัวเรือน และนักเรียนยังได้คำนึงถึงการออมทรัพย์ด้วยต้นไม้ได้

ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ส่งผลกระทบต่อชุมชน ส่งผลกระทบต่อสังคม ช่วยลดโลกร้อนที่มีผลกระทบต่อมนุษยชาติ ระดับชุมชน

ระดับชุมชน เมื่อนักเรียนได้เรียนร้องเพลงบอกที่มีเนื้อหาในการอนุรักษ์ป่าไม้ได้เกิดตระหนักต่อความสำคัญของทรัพยากรของชุมชน นักเรียนได้ร่วมกันคิดและปฏิบัติโครงการปลูกป่าชุมชน โดยเฉพาะการปลูกต้นไม้ในโรงเรียน และนักเรียนได้ร่วมกับผู้วิจัย สำรวจต้นไม้ใหญ่ในชุมชน เพื่อเรียนรู้และจัดทำประวัติและสรรพคุณของต้นไม้ใหญ่ในชุมชน เพื่อร่วมกันรณรงค์และส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าไม้ในชุมชน รวมทั้งประโยชน์ในด้านการประชาสัมพันธ์เชิงปฏิบัติการต่อครอบครัว ชุมชนใกล้เคียง นอกเหนือจากการร้องเพลงบอกเป็นสื่อประชาสัมพันธ์แล้ว

ในระดับสังคม นักเรียนได้เข้าร่วมกลุ่มสมาชิกอนุรักษ์ป่าไม้ ที่ผู้วิจัยได้ร่วมก่อตั้งกลุ่ม มีกิจกรรมการสำรวจต้นไม้ใหญ่ และการมอบรางวัลแก่ผู้ชนะการประกวดต้นไม้ใหญ่ในระดับอำเภอ ถ้ำพรรณรา จังหวัดนครศรีธรรมราชในวันแม่แห่งชาติ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายยังเป็นเยาวชน ซึ่งเป็นโครงการในพระสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในช่วงปิดภาคเรียน นักเรียนกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมกับนักเรียนในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อทำกิจกรรมเยาวชนซึ่งเป็นกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มเยาวชน รวมทั้งเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ต้นไม้ใหญ่ในกลุ่มทางอินเทอร์เน็ตอีกด้วย

ข้อเสนอแนะวิธีอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของนักเรียน

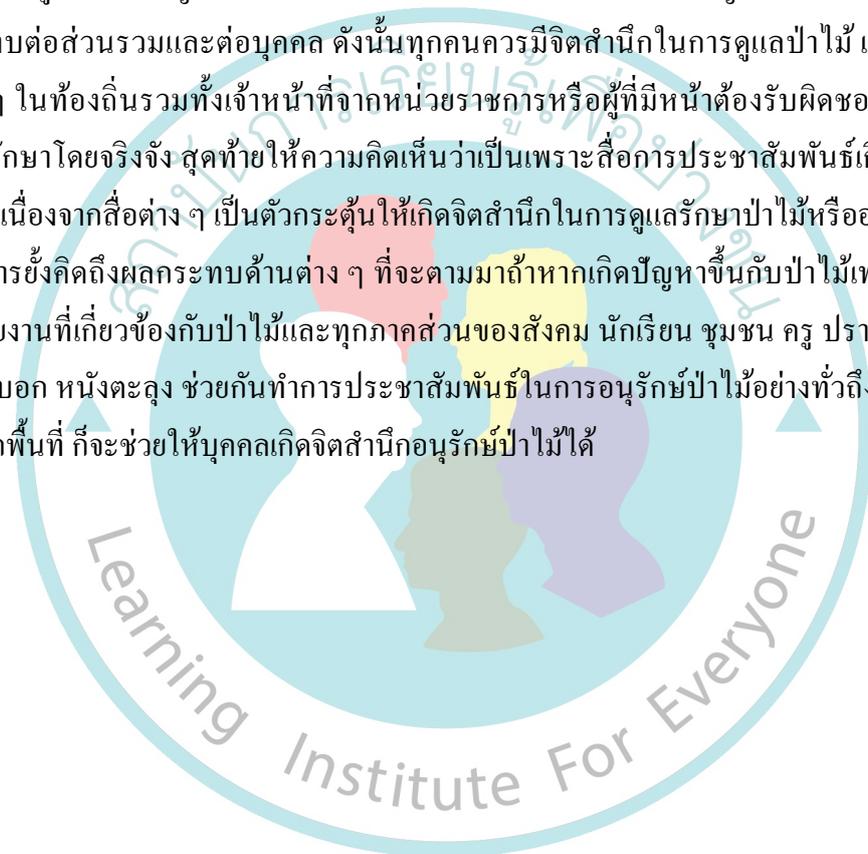
การปลูกป่าเป็นการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ เมื่อป่าไม้ในพื้นที่ถูกตัดฟันลงไม่พอรณภูมิใดก็ตาม ควรมีการปลูกป่าขึ้นทดแทนและส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่าทุกรูปแบบ ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ ให้การศึกษา ให้เยาวชนและประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และช่วยกันดูแลในการรักษาทรัพยากรป่าไม้ เหมือนกับที่เรารักษา และหวงแหนสิ่งของที่เป็นสมบัติของเราเอง

การป้องกันไฟไหม้ป่า ไฟไหม้ป่าถือว่าเป็นอันตรายร้ายแรงที่เกิดขึ้นกับป่าไม้การฟื้นฟูกระทำได้ยากมาก ไฟไหม้ป่าเกิดจากการกระทำของมนุษย์ จากความประมาทเลินเล่อ ทำให้ต้นไม้บางส่วนอาจตาย บางส่วนอาจชะงักการเจริญเติบโต และบางแห่งอาจตายหมด หากเกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนพืชหมด โอกาสแพร่พันธุ์ได้

การป้องกันการบุกรุกทำลายป่า การบุกรุกการทำลายป่าไม้ในปัจจุบัน จะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น การป้องกันทำได้โดย การทำหลักเขตป้ายหรือเครื่องหมายให้ชัดเจนเพื่อบอกให้รู้ว่า เป็นเขตป่าประเภทใด การแก้ปัญหาที่สำคัญที่สุดอยู่ที่ การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นไปด้วยความเที่ยงตรง เอาจริงเอาจัง และมีความซื่อสัตย์ต่ออาชีพหน้าที่ปฏิบัติตามตัวบทกฎหมายและพระราชบัญญัติป่าไม้อย่างเคร่งครัดจะสามารถป้องกันการทำลายป่าในทุกรูปแบบได้

สรุปการพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้

จากการสัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง เรื่องแนวทางการพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียนควรมีอะไรบ้างปรากฏว่านักเรียนให้ความเห็นว่าเป็นเพราะเยาวชนและชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องอย่างแท้จริงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม นักเรียนคิดว่าเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ป่าไม้หรือเจ้าหน้าที่ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อเกิดการเรียนรู้ความสำคัญของป่าไม้ทำให้นักเรียนทราบว่าถ้าหากเกิดปัญหาเกี่ยวกับป่าไม้แล้วจะส่งผลกระทบต่อส่วนรวมและต่อบุคคล ดังนั้นทุกคนควรมีจิตสำนึกในการดูแลป่าไม้ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในท้องถิ่นรวมทั้งเจ้าหน้าที่จากหน่วยราชการหรือผู้ที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในส่วนนั้น ๆ ดูแลรักษาโดยจริงจัง สุดท้ายนี้ทำให้ความคิดเห็นว่าเป็นเพราะสื่อการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับป่าไม้ไม่ทั่วถึงเนื่องจากสื่อต่าง ๆ เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในการดูแลรักษาป่าไม้หรืออย่างน้อยก็ทำให้เกิดการยังคิดถึงผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่จะตามมาถ้าหากเกิดปัญหาขึ้นกับป่าไม้เพราะฉะนั้นหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้และทุกภาคส่วนของสังคม นักเรียน ชุมชน ครู ประชาชนชาวบ้าน ครู เพลงบอก หนังตะลุง ช่วยกันทำการประชาสัมพันธ์ในการอนุรักษ์ป่าไม้อย่างทั่วถึงและครอบคลุมไปทุกพื้นที่ ก็จะช่วยให้บุคคลเกิดจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ได้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยการเรียนร้องเพลงบอก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรงกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ครั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นภาพรวมทั้งหมดโดยเริ่มต้นตั้งแต่หัวข้อการวิจัย วัตถุประสงค์ คำถามการวิจัย ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิชดาเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมต่อไป หัวข้อการวิจัย ผู้วิจัยเข้าศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ในปีการศึกษา 2558 ได้รับฟังได้สังเกตและพบเห็นชุมชนท้องถิ่นหลายแห่งที่ชาวบ้านประสบปัญหาเกี่ยวกับการตัดไม้ทำลายบุกรุกป่าเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยทำให้ผู้วิจัยเกิดความคิดว่าเรื่องนี้เป็นที่น่าสนใจอยากจะทำวิจัยในเรื่องนี้ขึ้นมาวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาถึงการพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ ของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรงกลาง
2. เพื่อพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ ด้วยการเรียนร้องเพลงบอก

ขอบเขตของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาพื้นที่โรงเรียนบ้านแพรงกลาง อ.ถ้ำพรรณรา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งชาวบ้านมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์มีความเข้มแข็งของโรงเรียนในมิติต่าง ๆ มีคุณสมบัติเป็นตัวแทนของปรากฏการณ์ที่สามารถนำไปสู่การอธิบายและให้ความหมายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ผู้วิจัยคาดว่าข้อมูลที่ได้นี้จะประโยชน์ต่อระดับบุคคล ชุมชนหรือท้องถิ่น สังคมและประเทศชาติ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในด้านวิชาการ ด้านการปฏิบัติการอีกด้วยทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้พยายามศึกษาหาข้อมูลจากหนังสือ ตำรา วารสาร บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป วิชดาเนินการวิจัย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักโดยผู้วิจัยได้ทำการวิจัยศึกษาเบื้องต้นจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ และผู้วิจัยได้เลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก ประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลางผู้รู้ผู้อาวุโสในชุมชนบ้านแพรกกลางซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นตามกรอบแนวการศึกษาโดยมีโครงสร้างครอบคลุม 2 ประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่จะสามารถเก็บรวบรวมข้อมูล
2. แบบสัมภาษณ์กลุ่มหรือสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมและเพียงพอ ต่อการวิเคราะห์ และตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลที่ได้มาในเบื้องต้น
3. แบบสังเกตการณ์มีส่วนร่วม โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลางเพื่อให้ความสำคัญการให้ความหมายของการกระทำตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ ความเข้าใจความสัมพันธ์กับกลุ่มต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกันในพื้นที่ศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนามนำมาจัดหมวดหมู่ การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนด จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลรวมโดย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล สามารถนำมาเป็นข้อสรุปผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

พื้นที่ศึกษาโรงเรียนบ้านแพรกกลาง อำเภอดำพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นโรงเรียนขยายโอกาสที่เปิดบริการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่กลางหุบเขาประกอบด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่ของอำเภอดำพระพรหมที่ว่า พระไสยศาสตร์ลำค่าตระการตาถ้ำกัลยาณมิตรผลิตยางพารา อนุรักษ์ป่าชื้นน้ำ ขึ้นถ้ำ เป็นประเพณี สายตาปีชลเขต โรงเรียนบ้านแพรกกลางมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น กิจกรรมกองทุนต้นไม้เพื่อแม่ กิจกรรมการอนุรักษ์ต้นไม้จนกระทั่งโรงเรียนบ้านแพรกกลางได้รับรางวัลยูเนสโกระดับจังหวัด

วิธีการอนุรักษ์ป่าไม้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราชสรุปได้ ดังนี้ นักเรียนร่วมกับโรงเรียนได้จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการปลูกป่าทดแทน โดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชนและองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องคอยดูแลและรับผิดชอบอนุรักษ์ป่าไม้โดยการป้องกันและปราบปรามการลักลอบการตัดไม้ รวมถึงการทำลายของป่าควบคุมการบุกรุกพื้นที่ป่าและอนุรักษ์โดยการจัดการการป้องกันไฟป่า

การพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ จากผลการวิจัยพบว่า จิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ ด้วยการเรียนร้องเพลงบอกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช นักเรียนเป็นเยาวชนอยู่จึงยังมีความตระหนักถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์ป่าไม้ได้ไม่มากนักยังคงต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือผู้ใหญ่ สอดคล้องกับบำรุงถุน้อย (2549 หน้า 21) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้พบว่าเมื่อจำแนกตามอายุมีความแตกต่างกันโดยบุคคลที่มีอายุแตกต่างกันย่อมมีประสบการณ์แตกต่างกันตามอายุ บุคคลที่มีอายุมากกว่าย่อมมีประสบการณ์มากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยปัญหาที่ส่งผลในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้แต่อย่างไรก็ตามในด้านความแตกต่างของบุคคลต่อการมีส่วนร่วมที่ตรงกันและขัดแย้งอยู่บางส่วนกับเกรียงศักดิ์ คงทับทิม (2548, หน้า 81) ที่ว่าปัจจัยด้านอายุตำแหน่งหน้าที่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัญหาด้านการส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งผู้บริหาร โรงเรียนรวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้และการให้สนับสนุนการดำเนินงานหรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมในการอนุรักษ์ป่าไม้

การเรียนร้องเพลงบอกสี่พื้นบ้าน ที่สืบทอดกันมาช้านานเป็นสี่พื้นบ้านที่มีความสนุกสนานมีความไพเราะมีการสัมผัสสนอกสัมผัสในเป็นบทกลอนที่แฝงไปด้วยคุณธรรม จริยธรรม เป็นสื่อที่สามารถสอนนักเรียนให้เข้าถึงความดีโดยไม่รู้ตัว ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ที่ความเชี่ยวชาญทางด้านเพลงบอกได้นำเพลงบอกเป็นสื่อในการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ ผู้วิจัยได้ฝึกซ้อมนักเรียนจนได้รับโล่พระราชทานรางวัลชนะเลิศ การร้องเพลงบอกของเยาวชนจากสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และเข้าร่วมการแข่งขันเพลงบอกตามสถานที่ต่าง ๆ จนนักเรียนมีความชำนาญในเรื่องเพลงบอก ซึ่งเป็นความพึงพอใจมากที่สุดของโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยการเรียนร้องเพลงบอก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราชทำให้ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ ของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง จากการศึกษาจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ พบว่านักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจใน ความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ที่ถูกต้องอย่างแท้จริง นักเรียนเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของทางราชการ

และผู้ใหญ่ ส่วนปัญหาคิดว่าเกิดจากการย้ายถิ่นฐานของประชากรที่มาจากภูมิภาคอื่นเข้ามาอยู่ในท้องถิ่น รวมถึงปัญหาการที่ไม่เห็นความสำคัญป่าอย่างจริงจังและปัญหาสื่อการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ไม่ทั่วถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราพร ศรีสุพรรณ (2545, หน้า 35) อีกประเด็น คือควรส่งเสริมการอนุรักษ์หรือการดูแลรักษา ทรัพยากรทางป่าไม้โดยการหยุดการลักลอบการตัดไม้เพื่อประโยชน์ส่วนตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวินัย วีระวัฒนานนท์ (2544, หน้า 56) รวมถึงการเสนอแนะว่าควรต้องมีการรีไซเคิลวัสดุและอุปกรณ์เกี่ยวกับไม้หรือการรีไซเคิล เพื่อนำทรัพยากรเกี่ยวกับไม้กลับมาใช้อีกอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุกาญจน์ รัตนเลิศสุรณ (2550, หน้า 92) ที่กล่าวว่าถ้าจะรักษาป่าไม้ให้คงอยู่ต่อไปอย่างยาวนานนั้นต้องประหยัดการใช้ทรัพยากรและหาทางนำวัสดุที่ประดิษฐ์ด้วยไม้ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงจะลดปริมาณการใช้ทรัพยากรจากไม้ลงได้

2. การพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ ด้วยการเรียนร้องเพลงบอก ในการอนุรักษ์ป่าไม้จากการเรียนร้องเพลงบอก พบว่าเพลงบอกเป็นสื่อในการจดจำข้อมูล ได้อย่างดี เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเพลงบอกซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าและเนื้อหาเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจพอเพียง พบว่านักเรียนมีการรับรู้ มีความทรงจำที่ดี และมีการปฏิบัติในเชิงอนุรักษ์ป่าไม้มากขึ้น รวมทั้งมีความสุขกระตือรือร้นในการเรียน จดจำเนื้อหาได้อย่างรวดเร็วส่งผลให้นักเรียนที่เข้าร่วมการแข่งขันเพลงบอกได้รับรางวัลชนะเลิศ

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยมีประเด็นที่จะเสนอแนะใน 2 ประเด็นคือ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในชุมชนควรจะบูรณาการ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ร่วมกัน โดยกำหนดโครงการกิจกรรมส่งเสริมตั้งแต่เยาวชนทุกระดับชั้นในการเรียนการสอน เพราะการจัดการในโรงเรียนมีความง่ายในการส่งการต่อนักเรียน และยังผลต่อชุมชนผ่านทางผู้ปกครอง และควรยกย่องประกาศเกียรติคุณแก่เยาวชนผู้ทำความดี และให้ความร่วมมือในด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ในชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยการพัฒนาจิตสำนึกของนักเรียนทุกระดับชั้นในโรงเรียนบ้านแพรกกลาง ด้วยการวิจัยที่มีขนาดใหญ่ขึ้น มีความหลากหลายในช่วงชั้นเรียน อายุ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการอนุรักษ์ป่าไม้ ควรมีการเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้แก่เด็ก สอนให้เข้าใจถึงประโยชน์ของป่าไม้และผลกระทบจากการตัดไม้ทำลายป่าทั้งทางตรงและทางอ้อม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน,สำนักงาน. (2552). ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กรมล ทอจธรรมาชาติและพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2554). **ข้าราชการไทยความสำนึกและอุดมการณ์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา รอดแก้ว. (2550). **การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเครือข่ายการเรียนรู้โดยใช้แนวการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในเขตภาคกลาง วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จิตรรัตน์ โปธิมามกะ และคณะ. (2550). **ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- รัชชัย ไทยเขียว. (2554). **การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน**. กรุงเทพฯ: รายงานวิจัยกรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน.
- ชัยสิทธิ์ เกลิมมีประเสริฐ และคณะ. (2549). **รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อจิตสำนึกและพฤติกรรมการรักษาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทรัพย์สินส่วนรวม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นิวัติ เรืองพานิช. (2551). **การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: ชาญเฉลิม.
- บำรุง ถู่น้อย. (2549). **เปรียบเทียบการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ปทุมมาศ สุทธิสวัสดิ์. (2551). **การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการสืบทอดภูมิปัญญา ศิลปะการแสดงหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร (บก). (2553). **กระบวนการทัศน์ใหม่กับการเรียนรู้ของชุมชน**. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส).
- พรรณเรศ ไชยา. (2553). **บทบาทของครูที่มีต่อการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดพิจิตร**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารสังคมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2552). พฤติกรรมการเมืองขบข้ายทางทฤษฎี. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- รัฐจวน อินทรกำแหง. (2528). ประชาธิปไตยกับสังคมนิยม. ภาจรายสาร ปีที่ 16 พฤศจิกายน-ธันวาคม 2528. หน้า 110 – 119.
- วรรณ วลัย และคณะ. (2554). ป่าไม้จะอยู่ยั่งยืนง. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วราพร ศรีสุพรรณ. (2542). ปัญหาสื่อการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับป่าไม้. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วินัย วีระวัฒนานนท์. (2544). ป่าไม้. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สวัสดิ์ โนนสูง. (2554). ป่าไม้ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุกาญจน์ รัตนเลิศสุสรณ์. (2550). ทรัพยากรที่มีค่า. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง.
- _____. (2550). หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี.
- สุพัตราชาติปัญญาชัย. (2550). กระบวนการเรียนรู้แนวคิดความหมายและบทเรียนในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส).
- สุริรัตน์ ภูวัฒน์ศิลป์. (2549). การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุณีย์ธีร ดากร. (2552). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏพระนคร.
- สนธยา พลศรี. (2550). เครื่องมือการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง.
- เสถียร เขยประทับ. (2553). การสื่อสารงานนวัตกรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถพล บุญชัยยะ โยธิน. (2553). ยุทธศาสตร์การใช้สื่อเพื่อพัฒนาจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนตำบลมะเร็ด อำเภอกะสมุยจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- อภิชัย พันธเสน. (2554). ทำอย่างไรจึงจะได้ป่าและพื้นที่สีเขียวคืนมา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสัมภาษณ์

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยการเรียนร้องเพลงบอกของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นโดยนักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาการศึกษาด้านการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกกลางและเพื่อพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ ด้วยการเรียนร้องเพลงบอกชื่อพื้นที่บ้านภาคใต้ และข้อเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ด้านการเรียนรู้แนวทางอนุรักษ์ป่าไม้ รวมทั้งการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างกระบวนการพัฒนาจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้แก่นักเรียน ประชาชน ชุมชน ในการขับเคลื่อนกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 1

1. ผู้ให้สัมภาษณ์ (ชื่อ-สกุล)
2. สถานที่สัมภาษณ์ เลขที่ หมู่ที่ ตำบลถ้าพรรณรา อำเภอลำพูน
จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. วัน/เดือน/ปี/ที่ สัมภาษณ์
4. ตำแหน่งทางสังคม/สมาชิกกลุ่ม

ตอนที่ 2 ตอนที่ 2 ข้อมูลการรับรู้ ความรู้สึก พฤติกรรมและวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของ
นักเรียน

แบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2

1. ก่อนเรียนร้องเพลงบอกและหลังเรียนร้องเพลงบอกท่านมีความรู้สึกอย่างไรต่อการอนุรักษ์ป่าไม้
2. ท่านรับทราบข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างไร
3. ท่านคิดว่าทรัพยากรป่าไม้มีความสำคัญต่อครอบครัวอย่างไรบ้าง

4. ท่านคิดว่าทรัพยากรป่าไม้มีความสำคัญต่อชุมชนอย่างไรบ้าง
5. ท่านคิดว่าทรัพยากรป่าไม้มีความสำคัญต่อสังคมอย่างไรบ้าง
6. ท่านได้ดำเนินการอย่างไรบ้างในการอนุรักษ์ป่าไม้

ตอนที่ 3 ข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมและดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียนแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 3

1. ท่านได้ร่วมกิจกรรมกลุ่มหรือองค์กรอะไรบ้างที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้
2. หากท่านได้ร่วมกิจกรรมกลุ่มหรือองค์กร ท่านได้ดำเนินกิจกรรมอย่างไรบ้าง

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ในการสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ ทั้งระดับครอบครัว ชุมชน และระดับสังคมเพื่อส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์ป่าไม้ ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

1. ด้านความคิด ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง
2. ด้านความรู้สึกรู้ ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง
3. ด้านการปฏิบัติ ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

ภาคผนวก ข.
รายชื่อผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

รายชื่อนักเรียนที่เข้าร่วมในการพัฒนาจิตสำนึกการอนุรักษ์ต้นไม้ใหญ่ ผ่านการร้องเพลงบอกสื่อพื้นบ้านภาคใต้

ลำดับ	ชื่อ – สกุล	ลำดับ	ชื่อ – สกุล
1	เด็กหญิงมีนรภัทร อินทร์แก้ว	16	เด็กหญิงชนชนก ศรีอักษร
2	เด็กหญิงวรรณิษา ทองวิเศษ	17	เด็กหญิงจุฑามาศ โอกาส
3	เด็กหญิงนิตยาภรณ์ ร้าเพย	18	เด็กหญิงกนกวรรณ ดิชฐาน
4	เด็กชายกฤษฎา บัวกรวด	19	เด็กหญิงกมลพร อุปลา
5	เด็กหญิงสุชาวดี น้อมเพชร	20	เด็กหญิงจิรนนท์ ยิ้มด้วง
6	เด็กหญิงเพ็ญพิชชา สวัสดิวงศ์	21	เด็กหญิงโสภีนันท์ เฟื่องสกุล
7	เด็กหญิงกัญญวรา ชุ่นยะโม	22	เด็กหญิงศศวิมล สังข์พันธ์
8	เด็กหญิงทักษะพร แก้วเมฆ	23	เด็กชายไททักษ์ อักษรกุล
9	เด็กชายธีรภัทร คงแก้ว	24	เด็กชายศุภกิตติ หนูจันทร์แก้ว
10	เด็กชายจักรพงษ์ อานนท์	25	เด็กหญิงกัญญาพัชร วัฒนา
11	เด็กชายเศรษฐวุฒิ อานนท์	26	เด็กชายจิรายุ จันทรเดช
12	เด็กชายศุภโชค แรงดี	27	เด็กหญิงวรินทรา โชติช่วง
13	เด็กชายปัดพงษ์ เฟื่องสกุล	28	เด็กชายณัฐชัย ไสผูด
14	เด็กชายปิยวัช ศิริกาญจน์	29	เด็กหญิงปรียากร ทองหนูน
15	เด็กหญิงณัฐนิช สิทธิประการ	30	เด็กชายปิยวัฒน์ สัมฤทธิ์

ภาคผนวก ค.

ภาพประกอบการฝึกร้องเพลงบอกในห้อง

ภาพที่ 1 การฝึกร้องเพลงบอกในห้องเรียน

ภาพที่ 2 การฝึกร้องเพลงบอกในห้องเรียน

ภาพที่ 3 ต้นไม้ของหนู

ภาพที่ 4 ต้นไม้ของเด็กหญิงกนกวรรณ ดิษฐาน

ภาพที่ 5 ต้นไม้ของเด็กชายศุภกิตต์ หนูจันทร์

ภาพที่ 6 ต้นไม้ที่คุณพ่อหนูปลูก

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล ปรีชา สุขจันทร์
 วันเดือนปีเกิด 19 กันยายน 2507
 ที่อยู่ บ้านเลขที่ 30 หมู่ที่ 3 ตำบลคลองเส อำเภอดำพระนคร
 จังหวัดนครศรีธรรมราช

เบอร์โทรศัพท์ 095-5431426
 อีเมล M_Suppawan@hotmail.com
 สถานที่ทำงาน สถานีตำรวจอำพรนคร
 ประวัติการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการพัฒนาชุมชน
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

